

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра міжнародної економіки

УДК 330.322.053(477)

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

_____ Олег ШЕРЕМЕТ

«_____» _____ 2023 р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Світлана ГУТКЕВИЧ

«_____» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
БАКАЛАВРА

за освітньо-професійною програмою «Міжнародна економіка»
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
на тему: «Регулювання інвестиційної діяльності в Україні»

Виконала

здобувачка 4 курсу, групи МЕ 4-8

Чернікова Поліна Іллівна

Керівник д.е.н., проф.

Гуткевич Світлана Олександрівна

Рецензент

Я, як здобувачка Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавала і не одержувала недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувачка _____

Київ – 2023 р

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ННІ Економіки і управління

Кафедра міжнародної економіки
Освітній ступінь – бакалавр
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Гуткевич Світлана Олександрівна

«__» _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Чернікова Поліна Іллівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

“Регулювання інвестиційної діяльності в Україні”

керівник роботи

Гуткевич Світлана Олександрівна, доктор економічних наук, професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені теми наказом по інституту від «__» __ 20__ року №__

2. Строк подання студентом роботи

3. Інформаційна база

нормативно-законодавчі документи, монографії, наукові статті, посібники, підручники, статистичні дані та електронна інформація.

4. Зміст основних положень роботи

теоретичні основи інвестиційної діяльності, аналіз інвестиційної діяльності в Україні, міжнародний досвід регулювання інвестиційної діяльності.

5. Дата видачі завдання 01.09.2022

6. Календарний план виконання дипломної роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ РОБОТИ

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Підготовка I-го розділу	20.12.2022	
Підготовка II-го розділу	24.02.2023	
Підготовка III-го розділу	20.03.2023	
Завершення написання роботи	13-17.04.2023	
Передзахист кваліфікаційних робіт	27-30.04.2023	
Здача готової роботи	02.06.2023	

Здобувачка _____ / Чернікова П.І. /

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник _____ / Гуткевич С.О. /

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

до кваліфікаційної роботи бакалавра на тему: «Регулювання інвестиційної діяльності в Україні»

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг кваліфікаційної роботи становить 83 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 23 рисунки, 1 додаток, використано 54 літературних джерела.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, міжнародний досвід, ефективність, Україна, пріоритетні галузі економіки, стратегія, інвестиційний клімат, методи, показники, правові основи, закон, іноземні інвестиції, регулювання, розвиток, пріоритетні напрями.

Мета і завдання роботи. Аналіз теоретичних основ державного регулювання інвестиційної діяльності.

Основні завдання кваліфікаційної роботи:

- з'ясовано значення інвестиційної діяльності в розвитку галузей економіки;
- охарактеризовано процес оцінки ефективності інвестиційної діяльності;
- визначені основні регулятори інвестиційної діяльності;
- надана характеристика галузей економіки України;
- проведено аналіз динаміки надходження інвестицій в Україну;
- проаналізовано державне регулювання інвестиційної діяльності на мікро, мезо і макрорівні;
- визначені основні напрями активізації інвестиційної діяльності;
- з'ясовано вплив нормативно-правової бази на державне регулювання інвестиційної діяльності
- обґрунтовано міжнародний досвід регулювання інвестиційної діяльності як ефективний напрям вдосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності.

Об'єкт аналізу: інвестиційна діяльність в Україні.

Предмет аналізу: регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Методи аналізу: монографічний; статистичний (табличний, графічний, рядів динаміки); порівняльний; абстрактно-логічний.

Наукові результати. Основні положення та результати викладено в наукових виданнях та доповідалися на науково-практичних конференціях: Integration of education, science and business in modern environment: Winter debates (23.02.2023, WayScience) та Міжнародна наукова конференція молодих учених, аспірантів та студентів (03.04.2023, НУХТ).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ	8
1.1. Значення інвестиційної діяльності в розвитку галузей економіки.....	8
1.2. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності	17
1.3. Основні регулятори інвестиційної діяльності.....	22
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МАКРОРІВНІ.....	29
2.1. Характеристика галузей економіки України	29
2.2. Аналіз динаміки надходження інвестицій в Україну.....	36
2.3. Аналіз державного регулювання інвестиційної діяльності на мікро, мезо і макrorівні.....	43
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	52
3.1. Основні напрями активізації інвестиційної діяльності	52
3.2. Вплив нормативно-правової бази на державне регулювання інвестиційної діяльності.....	60
3.3. Міжнародний досвід регулювання інвестиційної діяльності як ефективний напрям вдосконалення її державного регулювання.....	64
Висновки до розділу 3.....	68
ВИСНОВКИ.....	71
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми. Інвестиційна діяльність перебуває в основі соціально-економічного розвитку будь-якої держави, адже зростання обсягів інвестування обумовлює у майбутньому зростання величини валового внутрішнього продукту. Відповідно, ефективна інвестиційна діяльність закладає майбутнє економіки держави, призводить до підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарської діяльності усіх форм власності. До того ж, активізація інвестиційної діяльності на рівні держави може слугувати механізмом забезпечення структурних перетворень в економіці країни, виступає умовою виходу з кризи, призводить до зростання якісних показників соціальних перетворень та забезпечує науково-технічний прогрес.

Вкрай важливу роль у здійсненні інвестиційної діяльності відіграє державне регулювання, яке здійснюється в рамках проведення соціально-економічної політики держави, забезпечує процеси розширеного та простого відтворення і, в той же час, відповідає інтересам суб'єктів підприємництва.

Державне регулювання інвестиційної діяльності – це свідомий регулюючий вплив держави на процеси інвестування та їх суб'єктів засобами створення для останніх сприятливих економічних та нормативно-правових умов, яке має за мету надати їм потрібної спрямованості та отримати бажані результати.

Основні засади державного регулювання пов'язані з формуванням відповідної нормативно-правової основи інвестиційної діяльності, окреслення чітких завдань для органів державної влади у даній сфері, створення дієвих механізмів регулювання, розробка та впровадження спеціальних режимів інвестиційної діяльності тощо. Отже, в контексті сказаного вище, тема даної кваліфікаційної роботи є надзвичайно актуальною.

Незважаючи на численність напрацювань у даному напрямку, у зв'язку з останніми викликами, які постали перед нашою країною, дана тема потребує свого оновленого розгляду.

Мета і завдання роботи. Аналіз теоретичних основ державного регулювання інвестиційної діяльності. Відповідно до вказаної мети в роботі були поставлені та вирішені наступні **завдання:**

- з'ясовано значення інвестиційної діяльності в розвитку галузей економіки;
- охарактеризовано процес оцінки ефективності інвестиційної діяльності;
- визначені основні регулятори інвестиційної діяльності;
- надана характеристика галузей економіки України;
- проведено аналіз динаміки надходження інвестицій в Україну;
- проаналізовано державне регулювання інвестиційної діяльності на мікро, мезо і макрорівні;
- визначені основні напрямки активізації інвестиційної діяльності;
- з'ясовано вплив нормативно-правової бази на державне регулювання інвестиційної діяльності
- обґрунтовано міжнародний досвід регулювання інвестиційної діяльності як ефективний напрям вдосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності.

Об'єкт аналізу: інвестиційна діяльність в Україні.

Предмет аналізу: регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Методи аналізу: монографічний; статистичний (табличний, графічний, рядів динаміки); порівняльний; абстрактно-логічний.

Інформаційна база аналізу. В її якості виступали нормативно-правові акти в напрямку регулювання інвестиційної діяльності, результати наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, навчальні посібники, матеріали періодичних видань, статті, статистичні дані, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг кваліфікаційної роботи становить 83 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 23 рисунки, 1 додаток, використано 54 літературних джерела.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

1.1. Значення інвестиційної діяльності в розвитку галузей економіки

Перед тим, як розглянути значення інвестиційної діяльності в розвитку галузей економіки, вважаємо за доцільне визначити сутність інвестицій та в цілому інвестиційної діяльності.

Як показав аналіз наукової літератури, поняття «інвестиції» науковці ототожнюють з латинським «investire», що в перекладі означає «вкладати», або ж англійським терміном «investments», що перекладається, як «капітальні вкладення» [6].

В широкому розумінні інвестиції можна визначити, як вкладення капіталу, маючи за мету збільшити його в майбутньому [7]. В вузькому значенні, інвестиціями є довгострокові вкладення капіталу в підприємства різних галузей будь-то українські чи закордонні, загалом у підприємництво, інноваційні проекти, різноманітні програми.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» трактує інвестиції як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької і інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [33].

Відповідно до ст.14 ПКУ інвестиціями є господарські операції, що передбачають купівлю основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно [34].

Стосовно наукової літератури, то варто відзначити існування значної кількості визначень інвестицій, наведемо деякі з них. Грідасов В.М., Кривченко С.В., Ісаєва О.Є. вважають інвестиціями вкладення капіталу у всіх його формах у різні об'єкти господарської діяльності, маючи за мету отримати прибуток, а також досягти іншого економічного чи позаекономічного ефекту,

здійснення якого основане на ринкових принципах та є пов'язаним з часом, ризиком і ліквідністю [6].

Зокрема, Бланк І.О. під інвестиціями розуміє витрати грошових коштів, спрямовані на відтворення капіталу [1, 2].

Зарубіжні науковці, досліджуючи економічний зміст інвестицій наголошують на таких чинниках: приріст функціонуючого капіталу; одержання додаткового доходу; відмова від частини поточного споживання на користь очікуваного розширення споживання в майбутньому [18].

Таким чином, інвестиції – це багатоаспектні вкладення капіталу, що можуть здійснюватися у різноманітних формах і характеризуватися різними особливостями.

Отже, розглянувши коротко сутність інвестицій, перейдемо безпосередньо до розгляду інвестиційної діяльності (табл.1.1). Згідно з ч. 1 ст. 2 Закону «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій суб'єктів права щодо реалізації інвестицій [33].

Таблиця 1.1

Трактування сутності інвестиційної діяльності в науковій літературі

Автор, джерело	Визначення
Денисенко М.П. [16, с. 59]	«Інвестиційна діяльність – це комплекс заходів і дій фізичних і юридичних осіб, які вкладають свої ресурси з метою отримання прибутків».
Борщ Л.М. [3, с. 47]	«Інвестиційна діяльність – послідовна сукупність дій її суб'єктів (інвесторів та учасників) щодо здійснення інвестицій з метою досягнення стратегічних цілей».
Череп А.В.[47]	«Інвестиційна діяльність – сукупність практичних дій суб'єктівгосподарської діяльності, держави та фізичних осіб стосовно реалізації інвестицій».
Чорна М.В.[50]	«Інвестиційна діяльність – процес, який має певну логіку розвитку відповідно до властивих йому закономірностей, і відіграє важливу роль у розвитку підприємства, починаючи з визначення інвестиційної політики і інвестиційної стратегії, які підприємство формує самостійно, виходячи з цілей свого стратегічного розвитку».

На основі розглянутого вище можна зробити висновок, що інвестиційна діяльність – це діяльність із вкладення інвестицій та сукупність практичних дій стосовно їх реалізації. Слід відзначити, що цей вид діяльності спрямований на

одержання прибутку або досягнення іншої форми ефекту від інвестування в майбутньому.

Розглядаючи сутність інвестиційної діяльності підприємства не можна оминати тему класифікації інвестицій. Слід зазначити, на сучасному етапі ще не розроблено єдиного підходу до класифікації та групування інвестицій. В науковій літературі наявні лише загальноприйняті теоретичні поділи, розглянемо найбільш розповсюджені з них.

Отже, залежно від форми, інвестиції поділяються на реальні та фінансові. Реальні інвестиції є вкладенням капіталу у відтворення основних коштів, в інноваційні нематеріальні активи, у приріст запасів товарно-матеріальних цінностей та інших об'єктів інвестування, які пов'язані з проведенням операційної діяльності суб'єкта підприємництва чи покращенням умов праці та побуту персоналу. В той же час фінансові інвестиції можна охарактеризувати вкладенням капіталу в різноманітні фінансові інструменти інвестування, зокрема у цінні папери, маючи за мету одержати дохід [47, 48].

Зважаючи на вид або характер участі у процесі інвестування інвестиції можна поділити на прямі чи портфельні. Якщо розглянути норми Податкового кодексу України, то прямі інвестиції можна визначити як господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою; в свою чергу, портфельними інвестиціями є господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку [34].

В науковій літературі під прямими інвестиціями розуміється безпосередня участь інвестора у виборі об'єктів інвестування та вкладання коштів [2]. Прямі інвестиції відповідають такому обсягу цінних паперів, який дає право їх власнику суттєвим чином впливати на розробку і прийняття управлінських рішень в напрямку розвитку підприємства та, навіть, повного контролю над ним. Прямі інвестування здійснюють в основному підготовлені інвестори, які володіють точною інформацією про об'єкт інвестування та є добре обізнаними з процесом інвестування.

Українські підприємства як основну форму інвестицій використовують реальні інвестиції у формі капітальних вкладень. В той й же час, частка фінансових інвестицій та інвестиції у придбання нематеріальних активів складають незначну частку в загальному обсязі інвестицій виробничих підприємств [4].

Відповідно до діючого законодавства України можна навести таку класифікаційну ознаку як природа цінностей, що інвестуються (ст. 1 Закону «Про інвестиційну діяльність» [33], ст. 2 Закону «Про режим іноземного інвестування»). Відповідно до неї інвестиції поділяються на:

- грошові (грошові кошти у валюті України та іноземній валюті);
- рухоме майно;
- нерухоме майно;
- цінні папери та корпоративні права;
- права вимоги виконання зобов'язань та інші права вимоги;
- права користування землею, іншою нерухомістю;
- права інтелектуальної власності;
- права здійснення господарської діяльності, в тому числі права на користування надрами та використання природних ресурсів;
- інші майнові права.

Якщо врахувати національну приналежність інвестора або ж місце здійснення інвестицій, то їх можна поділити на: внутрішні та іноземні.

Внутрішні (здійснюються в Україні резидентами України – її громадянами, іноземцями та особами без громадянства, які постійно проживають в Україні, юридичними особами, створеними за законодавством України, територіальними громадами та державою Україна в особі державних органів та органів місцевого самоврядування).

Іноземні здійснюються в Україні фізичними особами – іноземцями, які постійно проживають за межами нашої країни, юридичними особами, які утворені за законами держави іншої, ніж Україна, іноземними державами, міжнародними урядовими і неурядовими організаціями;

За термінами інвестування інвестиції поділяються на:

- довгострокові інвестиції (термін вкладення перевищує один рік);
- короткострокові інвестиції (термін вкладення не перевищує року).

Доцільно відзначити, що даний поділ є умовним, адже термін вкладення може встановлюватися інший, тобто, наприклад, три – п'ять років – короткострокові; 5 років і більше – довгострокові [37].

За формою власності інвестиції поділяють на приватні, власність іноземних інвесторів, спільні, державні та комунальні [21].

Доцільно відзначити, що за галузевою ознакою виділяють інвестиції у різні галузі економіки, такі як: промисловість (паливна, енергетична, хімічна, нафтохімічна, харчова, легка, деревообробна та целюлозно-паперова, чорна та кольорова металургія, машинобудування та металообробка та ін.), сільське господарство, будівництво, транспорт та зв'язок, оптова та роздрібна торгівля, громадське харчування та ін.

Спроби поділу інвестицій за розширеним переліком критеріїв здійснювали багато вітчизняних науковців, зокрема, отже, в науковій літературі наявна значна кількість класифікацій інвестицій, на підставі аналізу яких нами був розроблений ґрунтовний їх поділ, який відображений в Додатку А.

Залучення інвестицій, будь-то вітчизняних, будь-то закордонних в економіку країни – це життєво важливий засіб усунення інвестиційного «голоду» в державі. Вони є основою перебудови сектора матеріального виробництва, відповідно держава має використовувати всі можливі економічні, правові, адміністративні заходи для зростання інвестиційної активності. В умовах сьогодення, інвестиції надають суспільству значний стимул для розвитку, вони являють собою особливу систему відносин, внаслідок чого людство стає багатшим [44].

Отже, економіка будь-якої країни потребує розвитку інвестиційної діяльності, оскільки для того, хто має знання в сфері інвестування, відкриваються нові можливості економічного успіху, фінансова, виробнича діяльність стають ефективними, а продукція – конкурентоспроможною [27].

Інвестиції є основним інструментом формування мікроекономічних і макроекономічних пропорцій, що визначає темп економічного зростання.

Відповідно, нарощення обсягів інвестицій – це необхідна умова структурної перебудови та економічного зростання як держави в цілому, так і регіону, зокрема. Наявність належного обсягу інвестицій у життєво важливі галузі економіки є запорукою ефективного їх розвитку і підвищення інвестиційної привабливості.

Загалом, в науковій літературі присутня значна кількість поглядів на розуміння сутності інвестиційної привабливості. В межах даної роботи ми будемо розуміти під інвестиційною привабливістю узагальнену характеристику, яка показує усі переваги і недоліки для інвестора в об'єкті інвестування, внаслідок вивчення яких формується рівень інвестиційної привабливості галузей та економіки в цілому. Це сукупність інвестиційно-перспективних ознак об'єкта інвестиційної діяльності (держави, регіону галузі, підприємства), які базуються на аналітичних та прогнозних даних, що показують рівень ризику і доходності від здійснення інвестицій [14].

Для більшої наочності наведемо рівні інвестиційної привабливості держави (рис.1.1).

Рис.1.1. Рівні інвестиційної привабливості держави

Джерело: побудовано автором на підставі [14]

На думку Корнеєвої Ю.В., інвестиційна привабливість галузей національного господарства є інтегральним показником, який поєднує характеристику кожного виду галузі з боку ефективності функціонування та рентабельності [24].

Для того, щоб оцінити сучасний стан інвестиційної привабливості та мати можливість спрогнозувати її, застосовують наступні принципи: рівень перспективного розвитку, рентабельність діяльності підприємств окремих галузей і їх динаміку, інвестиційний клімат в певній галузі та рівень інвестиційного ризику. Відповідний аналіз нами буде проведено в другому розділі даної магістерської роботи. Тобто, існують методики, які орієнтовані на оцінку інвестиційної привабливості саме окремої галузі, вони враховують галузеві особливості об'єктів інвестиційної привабливості [9].

Розподіл галузей національного господарства за інвестиційною привабливістю показано у табл.1.2.

Таблиця 1.2

Інвестиційна привабливість галузей національного господарства України

Групи галузей за інвестиційною привабливістю	Перелік галузей промисловості за окремими групами
1. Пріоритетні за рівнем інвестиційної привабливості	1.1. Металургія (кольорова і чорна) 1.2. Обслуговування населення 1.3. Торгівля
2. З достатньо високою інвестиційною привабливістю	2.1. Нафтодобувна і газова промисловість 2.2. Машинобудування і металообробка 2.3. Цементна промисловість 2.4. Виноробна промисловість
3. З середньою інвестиційною привабливістю	3.1. Хімічна і нафтохімічна промисловість 3.2. Виробництво збірного залізобетону 3.3. Вовняна промисловість 3.4. Виробництво плодоовочевих консервів 3.5. Масложирова промисловість
4. З низькою інвестиційною привабливістю	4.1. Вугільна промисловість 4.2. Електроенергетика

Джерело: [20]

В межах даної роботи, особливу увагу варто приділити оцінці інвестиційної привабливості галузей. Зокрема, на думку І.Бланка, інтегральний показник інвестиційної привабливості розраховується шляхом додавання добутоків рангового значення кожного синтетичного показника на його значимість (у відсотках) при прийнятті інвестиційних рішень [1].

За рівнем оцінки інвестиційної привабливості методики поділяються на три рівні: макроекономічний – методики, які визначають інвестиційний клімат

держави; мезоекономічний – за допомогою даних методик можна визначити інвестиційну привабливість регіону або галузі народного господарства; мікроекономічний – здійснюється оцінка інвестиційної привабливості безпосередньо певного суб'єкта господарювання.

За галуззю застосування виділяють методики, які орієнтовані на оцінку інвестиційної привабливості окремої галузі економіки. Вони враховують галузеві особливості об'єктів інвестиційної привабливості [49].

Доцільно вказати, що до цього часу ще не вироблено універсальної методики визначення інвестиційної привабливості галузей економіки. Застосування науковцями різноманітних підходів до оцінки інвестиційної привабливості окремих галузей призводить до того, що отримуються досить суперечливі результати.

Аналіз літератури довів, що найбільш обґрунтованою є методика оцінки інвестиційної привабливості окремих галузей економіки, яку запропонував І.О. Бланк [1, 2]. Проте, не всі розроблені показники даної методики мають реальну статистичну базу для проведення такої оцінки, тому на основі методики І.Бланка сформовано систему показників для оцінки інвестиційної привабливості окремих груп та класів певної галузі.

Така оцінка здійснюється за наступними складовими частинами:

- оцінка середньогалузевої рентабельності діяльності підприємств;
- оцінка рівня перспективності розвитку галузі;
- рівень галузевих інвестиційних ризиків [1].

Оцінка кожної складової відбувається на базі аналізу і оцінки низки аналітичних показників. Враховуючи, що певні аналітичні показники й елементи оцінки відіграють різну роль під час прийняття інвестиційних рішень, їх значимість визначається за допомогою експертного методу.

В табл.1.3 наведемо основні аналітично-прогнозні показники інвестиційної привабливості.

Основні аналітичні та прогнозні показники інвестиційної привабливості

Оцінка	Прогноз
Державний рівень	
Аналіз макроекономічних показників, що характеризують інвестиційний клімат країни. Аналіз показників, що характеризують інвестиційний потенціал країни – ресурси, інфраструктура, інновації Аналіз політико-правового середовища	Прогноз макроекономічного розвитку, темпів росту інфляції, стану фінансової системи. Державні програми розвитку економіки країни і окремих сфер економічної діяльності. Прогноз політичної стабільності та стабільності законодавчої і нормативної бази
Регіональний рівень	
Рейтинг регіонів в економіці країни. Адміністративні бар'єри. Розвиток інфраструктури, ресурсна база	Рівень перспективності регіонів. Рівень державної підтримки в регіоні.
Рівень сфер економічної діяльності (галузевий)	
1. Середньогалузева рентабельність.	Рівень перспективності галузі. Рівень внутрігалузевої конкуренції. Рівень державної підтримки галузі.
Корпоративний (підприємницький) рівень	
Характеристика власників і менеджерів. Аналіз фінансово-господарської діяльності Аналіз інвестиційної активності.	Стратегія розвитку підприємства, яке ініціює інвестиційні проекти. Прогноз окупності інвестиційних проектів підприємства шляхом складання і ранжування бізнес-планів цих проектів.

Джерело: [24]

З метою оцінки інвестиційної привабливості, вітчизняні інвестори зазвичай оцінюють регіональний, галузевий та підприємницький рівень, тому що державні ризики не є актуальними для резидентів. Для іноземних інвесторів, в першу чергу, цікавим є саме рівень інвестиційної привабливості країни, тому що вони мають подолати бар'єри входу на ринок.

Отже, інвестиційна діяльність – це один з рушійних чинників економічного розвитку держави. Залучення інвестицій в певні галузі економіки є пріоритетним завданням для країни, тому що наслідком інвестиційної діяльності є значна кількість позитивних ефектів, в тому числі і соціальних.

1.2. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності

У наш час у наукових та практичних напрацюваннях використовується чимало методичних підходів щодо визначення ефективності інвестицій як на рівні підприємств (мікрорівні), так і на мезо- та макрорівнях. Вибір показника оцінювання ефективності інвестицій перебуває в точці перетину таких складових, як суб'єкт оцінювання, рівень, напрямок оцінювання тощо.

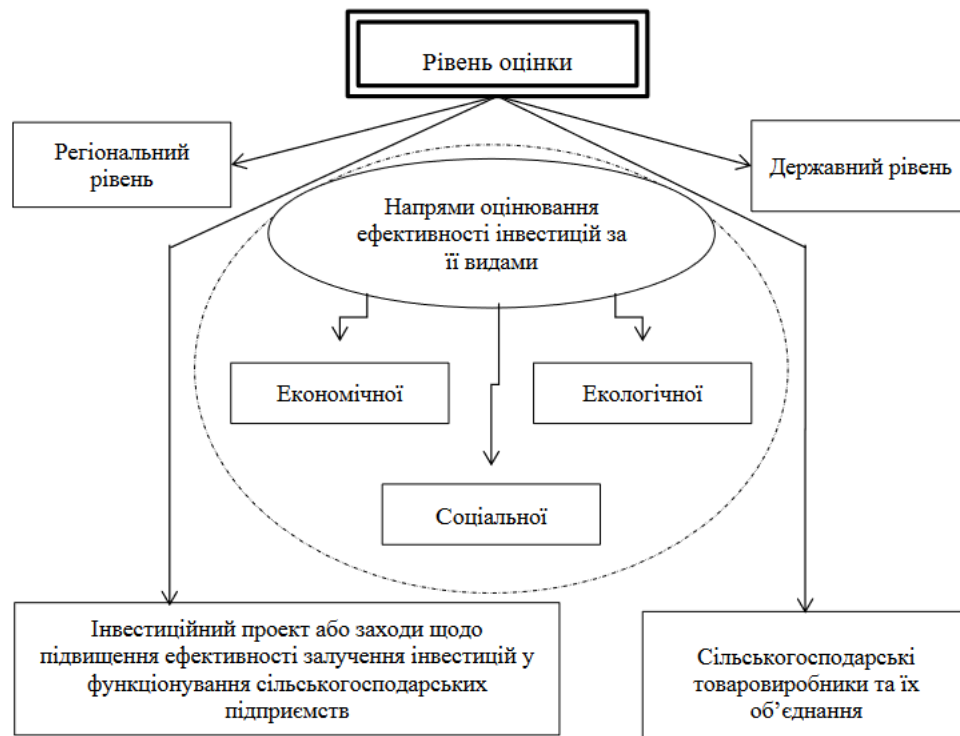

Рис.1.2. Рівень оцінки ефективності інвестицій в галузь економіки з метою економічного аналізу

Джерело: [24]

На практиці ефективність інвестиційної діяльності оцінюється з точки зору аналізу певного інвестиційного проекту, який являє собою комплекс заходів, що здійснюються інвестором з метою реалізації свого плану нарощування капіталу [27].

На сучасному етапі вже розроблено значну кількість методів визначення ефективності інвестиційної діяльності, які поділяються на статистичні ті динамічні. До перших з них відносяться експрес-методи для з'ясування

параметрів того чи іншого інвестиційного проекту на початкових стадіях аналізу. До них належать показники норми прибутку (ARR, ROI, бухгалтерська рентабельність інвестицій) та бездисконтний термін окупності інвестицій. Зазначені показники використовуються найбільш широко, проте переважно коли потрібно оцінити короткострокові проекти.

До другої групи методів оцінки ефективності інвестиційної діяльності відносяться методи, які базуються на показниках грошових потоків (чистий приведений дохід, індекси доходності (інвестицій, дисконтованих інвестицій), термін окупності, внутрішня норма доходності) тощо. Наразі вони є найбільш використовуваними.

Від того, наскільки об'єктивно і всебічно буде проведена дана оцінка, залежать терміни повернення іноземних інвестицій, варіанти їх альтернативного використання, додатковий прибуток інвестора у майбутньому.

Проаналізувавши наукову літературу, нами було з'ясовано існування значної кількості підходів науковців до оцінки ефективності інвестування, зокрема І.А. Бланком було запропоновано використовувати коефіцієнтний метод, що передбачає розрахунок наступних груп показників [1,2]: коефіцієнтів рентабельності інвестиційної діяльності; коефіцієнтів оборотності операційних активів; коефіцієнтів оборотності інвестованого капіталу; коефіцієнтів фінансової стійкості; коефіцієнтів платоспроможності (ліквідності).

Сазонець І.Л., Федорова В.А. [42], в свою чергу, пропонують здійснювати оцінку ефективності інвестиційної діяльності, визначаючи абсолютну та відносну ефективність. Абсолютна ефективність інвестицій показує загальну величину їх віддачі на тому або іншому підприємстві певної галузі та розраховується для того, щоб оцінити очікуваний чи фактичний ефект від виробничих інвестицій за певний проміжок часу.

На думку Федоренко В.Г., з метою оцінки ефективності інвестицій у виробництво доцільно використати наступні показники [44]: додатковий вихід

виготовлення продукції на 1 грн інвестицій; зниження собівартості продукції в розрахунку на 1 грн інвестицій; збільшення прибутку в розрахунку на 1 грн інвестицій.

Усі наведені вище показники можна використовувати з метою комплексної оцінки ефективності інвестування, так і за його окремими об'єктами. Для того, щоб даний аналіз був повний, потрібно вивчати динаміку даних показників, визначати вплив чинників та розроблювати заходи з підвищення їх рівня.

Ми притримуємося думки, що порівняння різних інвестиційних проектів (чи варіантів проекту) і вибір кращого з них потрібно робити з використанням різних показників, до яких відносяться:

- чиста наведена вартість;
- термін окупності;
- коефіцієнт прибутковості проекту;
- внутрішня норма прибутковості [9].

Поряд з перерахованими вище критеріями у певних випадках можливо використовувати і інші показники: інтегральна ефективність витрат, поріг беззбитковості, проста норма прибутку. Жоден з перерахованих критеріїв сам по собі не є достатнім для того, щоб прийняти проект. Рішення про прийняття проекту має прийматися, враховуючи значення усіх перерахованих критеріїв і інтересів всіх учасників інвестиційного проекту.

Необхідним критерієм прийняття інвестиційного проекту у певній галузі є позитивність сальдо накопичених реальних грошей у будь-якому тимчасовому інтервалі, де даний учасник інвестиційного процесу здійснює витрати чи одержує доходи. Негативна величина сальдо накопичених реальних грошей свідчить про необхідність залучення учасником додаткових власних чи позикових засобів і відображення цих засобів у розрахунках ефективності.

Розглянемо детальніше основні показники ефективності інвестиційної діяльності. Показник чистої теперішньої вартості визначає динамічну норму ефективності інвестицій як норму приведення (дисконту), при якій сума

дисконтованого доходу (прибутків) за певний час стає рівною інвестиційним витратам.

Чиста приведена вартість (цінність) проекту визначається як загальна різниця між приведеними доходами і витратами за проектом за всі роки його реалізації:

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{Bt}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{Ct}{(1+r)^t}, \quad (1.1)$$

де B_t – вигоди в t_{my} періоді

C_t – витрати в t_{my} періоді

r – ставка дисконту

n – життєвий цикл проекту

Через те, що надходження грошових коштів розподілене в часі, їх дисконтування здійснюється при відсотковій ставці r .

В якості загальної рекомендації з урахування можливих втрат від скорочення надходжень (тобто врахування інвестиційного ризику) пропонується вводити ризикову поправку до рівня відсоткової ставки. Вона повинна характеризувати дохідність з безризикових вкладень (наприклад, державних цінних паперів), тобто додавати деяку ризикову премію. Ця премія повинна враховувати як специфічний ризик, пов'язаний з невизначеністю одержання доходу від конкретного капіталовкладення, так і ринковий ризик, пов'язаний з кон'юктурою ринку.

Процедура методу [9]:

Крок 1. Визначається теперішнє значення грошових потоків, вхідного і вихідного.

Крок 2. Підсумовуються всі дисконтовані значення елементів грошових потоків, визначається критерій.

Крок 3. Приймається рішення:

- для окремого проекту: якщо $NPV = 0$, то проект приймається;
- для декількох альтернативних проектів: приймається той проект, який має більше значення NPV , якщо воно позитивне.

Другий показник ефективності інвестиційного проекту має назву індекс прибутковості PI показує відносну прибутковість проекту, тобто в скільки разів чисті вигоди проекту перевищують інвестиційні витрати. Цей показник розраховується за формулою:

$$PI = \frac{\sum \frac{Bt - Ct^{nom}}{(1+r)^t}}{\sum \frac{Ct^{invest}}{(1+r)^t}}, \quad (1.2)$$

де $Ct^{пот}$ – поточні витрати $t_{го}$ періоду

$Ct^{інвест}$ – інвестиційні витрати $t_{го}$ періоду

r – ставка дисконту

Внутрішня норма рентабельності – це ставка дисконту, при якій сумарні дисконтовані вигоди дорівнюють сумарним дисконтованим витратам, тобто $NPV = 0$.

Цей показник розраховується за формулою:

$$IRR = r_1 + (r_2 - r_1) \frac{NPV_1}{NPV_1 + |NPV_2|}, \quad (1.3)$$

де r_1 - ставка дисконту, при якій $NPV_1 > 0$ (5-20%)

r_2 - ставка дисконту, при якій $NPV < 0$ (20% і більше)

Проект вважається ефективним, якщо $IRR > r$, проект не приймається, якщо $IRR < r$.

При оцінці доцільності інвестицій обов'язково встановлюють (розраховують) ставку дисконту, тобто відсоткову ставку, яка характеризує норму прибутку, відносний показник мінімального щорічного прибутку інвестора, на який він сподівається.

За визначенням, внутрішня норма прибутковості – це таке значення показника дисконту, при якому сучасне значення інвестиції дорівнює сучасному значенню потоків грошових коштів за рахунок інвестицій, або значення показника дисконту, при якому забезпечується нульове значення чистого справжнього значення інвестиційних вкладень.

Термін окупності ($T_{ок}$) – період часу, за який будуть відшкодовані витрати за проектом. Цей показник розраховується за формулою:

$$T_{ок} = \frac{\left| \sum_{t=0}^T ГП_t \right|}{ГП_t + 1} + T, \quad (1.4)$$

де T – кількість повних років відшкодування капітальних вкладень

$ГП_t$ – грошовий потік: дисконтований, традиційний $ГП_{t_0}$ періоду

$\sum_{t=0}^T ГП_t$ - кумулятивний дисконтований традиційний $ГП$ за T періодів.

Отже, найбільш поширеними є два наступні підходи до оцінки ефективності інвестицій: традиційні методи та методи оцінки інвестицій, що ґрунтуються на дисконтуванні і ґрунтуються на розрахунку показників грошових потоків, приведених до теперішнього часу.

1.3. Основні регулятори інвестиційної діяльності

Провідне значення у створенні умов для ефективної організації інвестиційної діяльності та формування привабливого інвестиційного клімату традиційно належить державі (саме держава в межах реалізації державної інвестиційної політики здійснює провідний вплив на формування показників загальної інвестиційної моделі).

Оскільки інвестиції є одним із джерел фінансування розвитку економіки України, правове регулювання інвестиційної діяльності набуває особливо важливого значення.

Державне регулювання інвестиційної діяльності – це врегульована нормами права виконавча і розпорядча діяльність відповідних органів державної влади щодо ефективного залучення та раціонального використання інвестицій з метою економічного зростання і підвищення рівня життя населення [21].

Під державним регулюванням у сфері інвестицій треба, з одного боку, розуміти комплекс заходів державних установ, організацій і гілок влади, спрямованих на створення сприятливого клімату для капіталовкладень, надання гарантій інвесторам, формування стабільного податкового поля, підтримку інфраструктури тощо, а з іншого – обмеження інвестиційної активності в різних її проявах, регулювання обсягу, умов і напрямів інвестування [24].

Роль державного регулювання інвестування в сучасних економічних системах і зростає, й одночасно трансформується, оскільки вплив глобальних чинників ставить перед державами та їхніми системами регулювання абсолютно нові завдання. Саме тому сукупність економічних відносин інвестиційної діяльності та засобів їх реалізації потребує детального дослідження самого механізму дії державного регулювання процесів інвестиційної діяльності.

Законодавча база є найважливішим напрямом державного регулювання інвестиційної діяльності. На теперішній час в Україні прийнято цілу низку законодавчих актів, що регулюють інвестиційну діяльність. Серед них – закони «Про інвестиційну діяльність» [33], «Про інститути спільного інвестування», «Про режим іноземного інвестування» та багато інших.

Метою механізму державного регулювання інвестицій є проведення стабільної та ефективної державної політики у сфері залучення та використання інвестицій з врахуванням національних інтересів та сприяння міжнародному

співробітництву й інтеграції країни у світовий фінансовий простір в умовах глобалізації економіки.

Функції державного регулювання інвестиційної діяльності можна розділити на дві групи:

1) функції щодо залучення інвестицій (формування відповідної нормативно-правової бази; створення сприятливих умов для діяльності інвесторів; визначення пріоритетних напрямів для залучення інвестицій тощо);

2) функції щодо використання інвестицій (організація експертизи та конкурсного відбору інвестиційних проектів та програм; здійснення реєстрації інвестиційних проектів та програм; оцінка ефективності їх використання тощо).

Об'єктами державного регулювання інвестування виступає перелік питань (проблем), що регулюються державою у процесі формування й реалізації політики в галузі інвестування.

Регулювання інвестиційної діяльності здійснюється уповноваженими державними органами – представницькими, виконавчими, судовими. Провідне місце у цьому процесі належить, безперечно, економічному апарату держави, на який покладено завдання проведення державної політики в галузі регулювання інвестиційної діяльності. Тобто основними суб'єктами механізму державного регулювання інвестицій є органи виконавчої влади загальної компетенції.

Організаційно-економічний механізм регулювання інвестиційної діяльності наведено на рис.1.3.

Органічне поєднання організаційного й інформаційно-аналітичного забезпечення механізму регулювання інвестиційної діяльності за умов дотримання нормативно-правового забезпечення дає змогу підвищити інвестиційний привабливість держави, регіону, галузі шляхом висвітлення її інвестиційних досягнень, рекламування підприємств, що потребують інвестицій, проведення конференцій, виставок, ярмарок, семінарів, форумів, круглих столів, особистих зустрічей інвесторів тощо.

Рис. 1.3. Організаційно-економічний механізм регулювання інвестиційної діяльності

Джерело: [44]

Загалом, засоби державного регулювання інвестиційної діяльності умовно можна поділити на три групи:

- макроекономічні, до яких можна віднести інструменти, що визначають загальноекономічний клімат інвестицій, а саме здійснюють вплив на відсоткову ставку, темпи зростання економіки країни та режим зовнішньої торгівлі (визначаються усією бюджетно-податковою політикою);

- мікроекономічні, до яких можна віднести інструменти, що включають заходи, що впливають на окремі складові інвестицій або на окремі галузі: податкові ставки, правила амортизації, гарантії, пільгові кредити;

- інституційні інструменти, що надають можливість досягти координації інвестиційних програм приватних інвесторів та включають органи інвестиційної політики держави, об'єднання підприємців тощо [43, с.44].

Таким чином, основними засобами регулювання умов інвестиційної діяльності є:

- надання фінансової допомоги у вигляді субсидій, дотацій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;

- прийняття державних стандартів та норм;

- впровадження заходів стосовно розвитку та захисту економічної конкуренції;

- визначення умов користування землею та ін. природними ресурсами;

- політика ціноутворення;

- державна експертиза інвестиційних проектів;

- інші заходи.

Відповідно до положень Закону України «Про інвестиційну діяльність» [33] можна виділити два основних напрямки участі органів державної влади в інвестиційних відносинах. До першого з них відноситься створення сприятливих умов для інвесторів при здійсненні ними своєї діяльності, до другого – пряма участь держави в інвестиційній діяльності, яка здійснюється у вигляді капітальних вкладень.

Розгалужена система методів та інструментів регулювання інвестиційної діяльності свідчить про те, що держава вживає заходи з метою створення в

Україні належних умов здійснення інвестиційної діяльності шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів та правил її здійснення.

Висновки до розділу 1

Проведений аналіз основ інвестиційної діяльності держави надав змогу зробити наступні висновки.

1. В широкому розумінні інвестиції є вкладенням капіталу з метою його збільшення в майбутньому; у вузькому значенні, інвестиціями є довгострокові вкладення капіталу в підприємства різних галузей будь-то українські чи закордонні, загалом у підприємництво, інноваційні проекти, різноманітні програми. В свою чергу, інвестиційна діяльність – це діяльність із вкладення інвестицій та сукупність практичних дій стосовно їх реалізації.

2. Встановлено, що інвестиції є основним інструментом формування мікроекономічних і макроекономічних пропорцій, що визначає темп економічного зростання. Наявність належного обсягу інвестицій у життєво важливі галузі економіки є запорукою ефективного їх розвитку і підвищення інвестиційної привабливості.

3. З'ясовано, що інвестиційна привабливість є узагальненою характеристикою, яка показує усі переваги і недоліки для інвестора в об'єкті інвестування, внаслідок вивчення яких формується рівень інвестиційної привабливості галузей та економіки в цілому. Це сукупність інвестиційно-перспективних ознак об'єкта інвестиційної діяльності (держави, регіону галузі, підприємства), які базуються на аналітичних та прогнозних даних, що показують рівень ризику і доходності від здійснення інвестицій.

4. З метою оцінки інвестиційної привабливості окремих груп та класів певної галузі використовуються наступні показники: оцінка середньогалузевої рентабельності діяльності підприємств; оцінка рівня перспективності розвитку галузі; рівень галузевих інвестиційних ризиків.

5. До основних методів визначення ефективності інвестиційної діяльності відносяться: статистичні та динамічні. Порівняння різних інвестиційних проектів (чи варіантів проекту) в тій чи іншій галузі і вибір кращого з них потрібно робити з використанням різних показників, до яких відносяться: чиста наведена вартість; термін окупності; коефіцієнт прибутковості проекту; внутрішня норма прибутковості.

6. Державне регулювання інвестиційної діяльності – це врегульована нормами права виконавча і розпорядча діяльність відповідних органів державної влади щодо ефективного залучення та раціонального використання інвестицій з метою економічного зростання і підвищення рівня життя населення.

Організаційно-економічний механізм регулювання інвестиційної діяльності складається з методів, інструментів та важелів регулювання.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МАКРОРІВНІ

2.1. Характеристика галузей економіки України

Галузева структура національної економіки являє собою сукупність галузей, тобто однорідних господарських одиниць з особливими умовами функціонування. До них належать: промисловість, будівництво, сільське господарство, торгівля, управління. В той же час існує поняття пріоритетних галузей національної економіки, до яких відповідно до Розпорядження КМУ від 14 серпня 2013 р. № 843-р належать:

- агропромисловий комплекс;
- житлово-комунальний комплекс;
- машинобудівний комплекс;
- транспортна інфраструктура;
- курортно-рекреаційна сфера і туризм;
- переробна промисловість;
- фармацевтична промисловість [38].

Всі вони включають певні напрямки. Зокрема, в розрізі агропромислового комплексу виділяють виробництво та зберігання продуктів харчування та виробництво біопалива.

Варто відзначити, що кожна галузь економіки поділяється на підгалузі та види виробництва, які можна охарактеризувати різним ступенем диференціації виробництва, наприклад, харчова промисловість поділяється більш як на 20 підгалузей, які, в свою чергу, поділяються на окремі види виробництва та продукції. За рівнем інвестиційної привабливості підгалузі харчової промисловості поділяються на наступні групи (рис.2.1).

1. Підгалузі пріоритетної інвестиційної привабливості	Виробництво напоїв
2. Підгалузі високої інвестиційної привабливості	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів Переробка та консервування овочів та фруктів Виробництво сухарів, печива, пирогів, тістечок
3. Підгалузі середньої інвестиційної привабливості	Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю Виробництво хліба та хлібобулочних виробів Виробництво молочної продукції та морозива Виробництво олії
4. Підгалузі низької інвестиційної привабливості	Виробництво рибних продуктів Виробництво цукру

Рис.2.1. Групування підгалузей харчової промисловості України за рівнем інвестиційної привабливості

Джерело: [36]

Отже, розглянувши галузі та пріоритетні галузі економіки України загалом та пріоритетні галузі харчової промисловості, зокрема, доцільно буде перейти до аналізу надходження капітальних інвестицій в галузі економіки України за період 2017 – 2021 роки [11]).

Таким чином, як видно з табл.2.1, надходження капітальних інвестицій в галузі економіки України є нерівномірним. Найбільша кількість інвестицій та найбільший їх приріст відбувається в галузі охорони здоров'я – за період аналізу вони зросли на 224,66%, мистецтва – зростання на 168,2%, професійної та наукової діяльності – зростання на 115,01%; промисловості – зростання на 99622,9 млн.грн або на 69,52%.

Динаміка надходження капітальних інвестицій в галузі економіки
України за період 2017 – 2021 роки (млн. грн.)

Показники/роки	2017	2018	2019	2020	2021	Відхилення 2021/2017	
						млн. грн	%
Усього	448461,5	578726,4	623978,9	508217,0	673899,3	225437,8	150,27
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	64243,3	66104,1	59129,5	50679,7	69950,3	5707	108,88
Промисловість	143300,0	199896,0	254196,2	180537,4	242922,9	99622,9	169,52
Будівництво	52176,2	55993,9	62346,6	39614,9	55724,6	3548,4	106,80
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	33664,8	51817,6	44173,7	41684,8	58785,1	25120,3	174,62
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	37943,5	50078,3	43792,8	34884,6	43944,6	6001,1	115,82
Тимчасове розмішування й організація харчування	2133,5	2675,1	2832,2	1951,2	2690,2	556,7	126,09
Інформація та телекомунікації	18395,2	29884,9	21063,4	22381,6	23858,6	5463,4	129,70
Фінансова та страхова діяльність	8055,3	10652,3	11246,3	11979,3	10100,5	2045,2	125,39
Операції з нерухомим майном	22505,6	27556,8	28147,2	19940,1	30668,7	8163,1	136,27
Професійна, наукова та технічна діяльність	7965,3	10798,2	11912,4	11823,6	17125,9	9160,6	215,01
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	12747,3	11837,8	11741,1	8623,8	13162,6	415,3	103,26
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	32843,9	44597,8	54305,5	62303,6	73982,9	41139	225,26
Освіта	3492,5	4460,0	4788,7	3740,2	3866,5	374	110,71
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	6708,3	8138,8	9484,6	14835,6	21779,2	15070,9	324,66
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1649,2	3663,2	4146,2	2772,8	4423,1	2773,9	268,20
Надання інших видів послуг	637,6	571,6	672,5	463,8	913,6	276	143,29

Джерело: побудовано автором на підставі [11]

Якщо порівнювати 2021 рік з попереднім 2020 роком, то також можна говорити про зростання капітальних інвестицій за всіма видами економічної діяльності, загалом вони зросли на 32,6%.

Доцільно провести аналіз структури капітальних інвестицій України в галузі економіки України (рис.2.2).

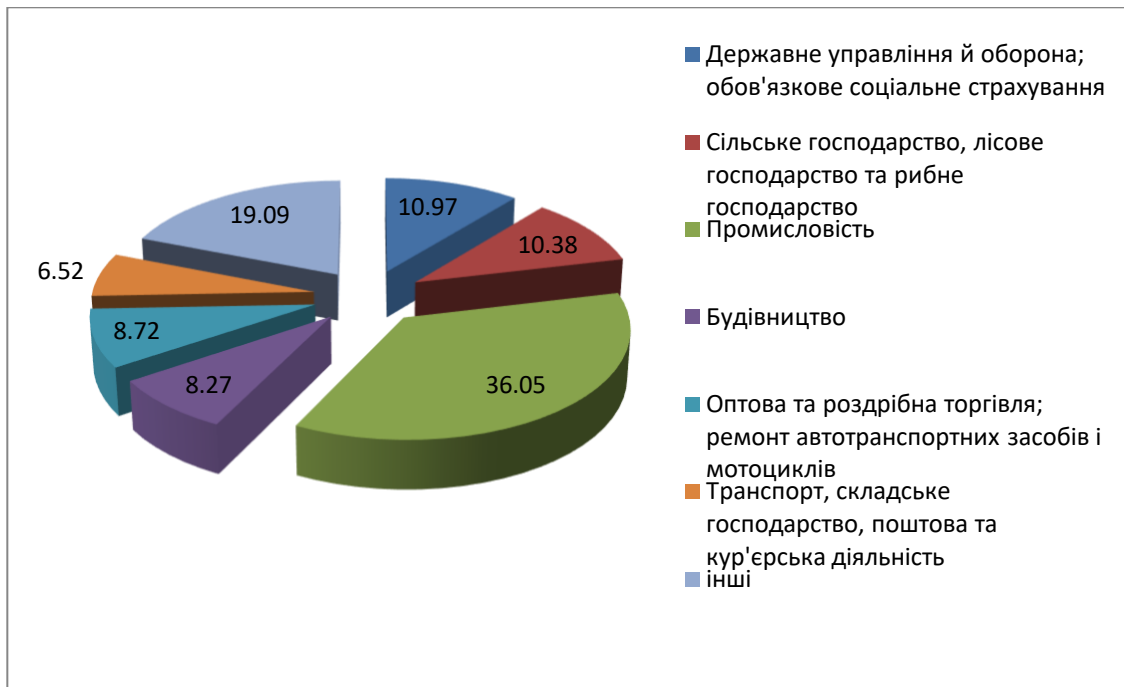

Рис.2.2. Аналіз структури капітальних інвестицій України в галузі економіки України в 2021 році, %

Джерело: побудовано автором на підставі [11]

Як видно з рис.2.2, фактично третина капітальних інвестицій припадає на промисловість – 36,05%, частка сільського господарства складає 10,38%; частка державного управління та оборони – 10,97%; частка оптової та роздрібно торгівлі – 8,72%.

Відзначимо, що серед аналізованих галузей економіки важливе місце займає харчова промисловість, економічна роль якої в розвитку економіки визначається, насамперед, тим, що вона забезпечує населення продовольством промислового виробництва, тому доцільно проаналізувати обсяг капітальних інвестицій в харчову промисловість.

Відповідно до наведеної вище пріоритетності галузей, обсяг капітальних інвестицій в виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів склав 28166279 тис.грн в 2021 році, зокрема у виробництво харчових продуктів – 21138819 тис.грн, виробництво напоїв – 5372162 тис.грн, тютюнових виробів – 1655298 (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки капітальних інвестицій в харчову
промисловість України, тис.грн

Види підгалузей харчової промисловості	2019	2020	2021	Відхилення 2021/2019	
				млн. грн	%
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	31888488	28875358	28166279	-3722209	88,33
Виробництво харчових продуктів	27074338	23921129	21138819	-5935519	78,08
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	6750258	5094004	4729632	-2020626	70,07
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків	95756	232526	261460	165704	273,05
Перероблення та консервування фруктів і овочів	3065995	1154359	746530	-2319465	24,35
Виробництво олії та тваринних жирів	6584679	5623028	3645607	-2939072	55,36
Виробництво молочних продуктів	2423169	2744744	1995206	-427963	82,34
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів	1663161	1303104	2153506	490345	129,48
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	2364109	4009060	3452346	1088237	146,03
Виробництво інших харчових продуктів	3727279	3338793	3610510	-116769	96,87
Виробництво готових кормів для тварин	399932	421511	544022	144090	136,03
Виробництво напоїв	4026618	3915478	5372162	1345544	133,42
Виробництво тютюнових виробів	787532	1038751	1655298	867766	210,19

Джерело: побудовано автором на підставі [11]

Аналізуючи табл.2.2, можна відзначити, що капітальні інвестиції в 2021 році у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів скоротилися на 11,67%; інвестиції у виробництво харчових продуктів скоротилися на 21,92%, у виробництво напоїв та тютюнових виробів навпаки зросли на 33,42% та 110,19% відповідно.

Загалом, негативна тенденція щодо скорочення інвестицій у харчову промисловість почала найбільш проявлятися у період 2019-2021 рр. На

погіршення стану інвестицій вплинула пандемія COVID-19 та війна росії проти України. З метою покращання стану інвестицій у харчову промисловість, державі слід надавати підтримку підприємствам з виробництва харчових продуктів, зокрема гарантувати заходи безпеки інвесторами, які готові підтримувати економіку України.

Структура капітальних інвестицій у види галузей харчової промисловості України в 2021 році показані на рис.2.3.

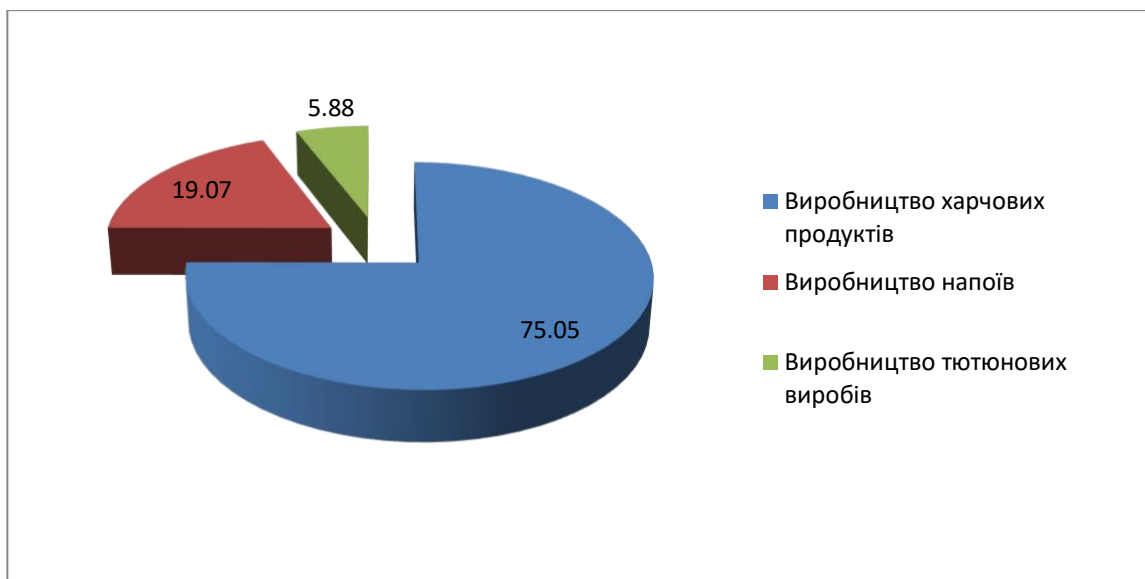

Рис.2.3. Структура капітальних інвестицій у види галузей харчової промисловості України в 2021 році, %

Джерело: побудовано автором на підставі [11]

Отже, 75,05% капітальних інвестицій спрямовуються у виробництво харчових продуктів; 19,07% – у виробництво напоїв; 5,88% – у виробництво тютюнових виробів [11].

Зокрема, інвестиції в матеріальні активи складають 27583219 тис.грн або ж 97,93%, нематеріальні активи – 583060 тис.грн або ж 2,07%. Стосовно структури капітальних інвестицій в матеріальні активи, то вони показані на рис.2.4.

Отже, найбільша кількість інвестицій в 2021 році припадає на машини, обладнання та інвентар – 65,87% або ж 18170102 тис.грн., 19,87% – на будівлі нежитлові.

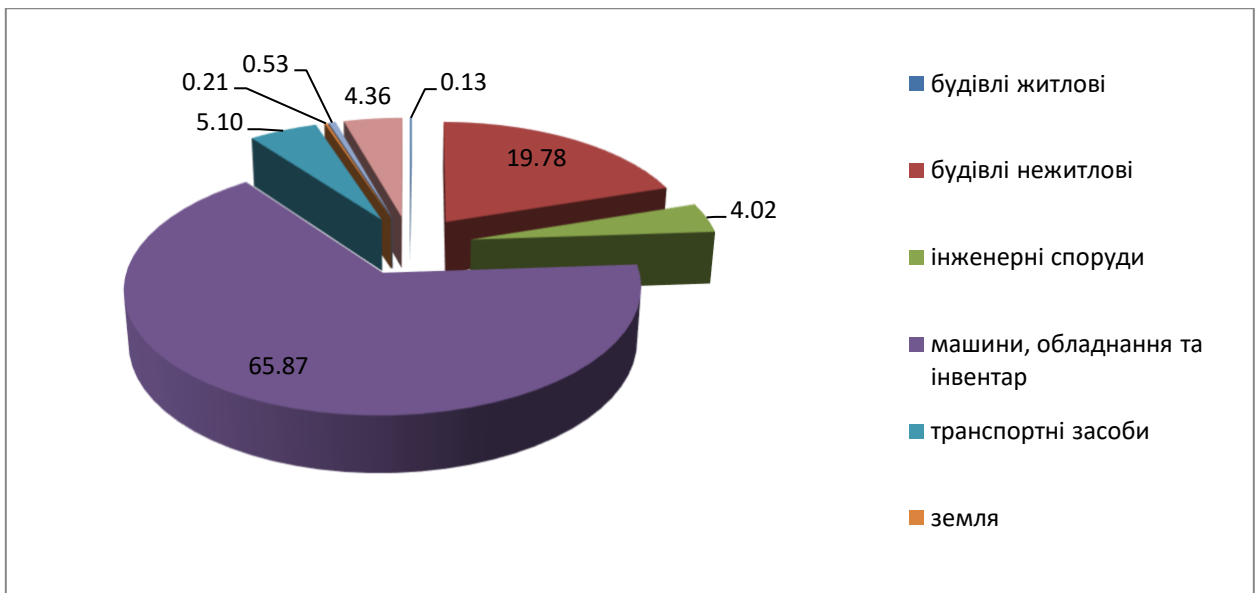

Рис.2.4. Структура капітальних інвестицій в матеріальні активи в галузь харчової промисловості у 2021 році,%

Джерело: побудовано автором на підставі [11]

Стосовно структури капітальних інвестицій в нематеріальні активи в галузь харчової промисловості у 2021 році, то переважна їх частина (більше 76%) спрямована у програмне забезпечення та бази даних, дещо більше 20% – у права на комерційні позначення, об’єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права.

Капітальні інвестиції в харчовій промисловості здійснюються переважно власними коштами підприємств та за рахунок кредитів банків. Найбільш ефективними напрямками капіталовкладень у харчовій промисловості є реконструкція й технічне переоснащення виробництва, що дає змогу в найкоротші строки, з меншими затратами оновлювати матеріально-технічну базу, освоювати нові потужності.

Насамкінець варто відзначити, що капітальні інвестиції є ключовою умовою економічного розвитку і зростання, тому повинні постійно перебувати в полі зору економічної політики. Без них не з’являться нові високопродуктивні види діяльності і не відбудеться жодна зміна структури економіки. Відповідно, наразі головним напрямком розвитку всіх галузей економіки та галузі харчової промисловості, зокрема, є знаходження джерел залучення інвестицій з

урахуванням галузевих особливостей, прийняття ефективних управлінських рішень щодо розроблення й реалізації інвестиційних проектів, бо від масштабів та спрямування інвестицій залежить ефективність діяльності харчових підприємств.

2.2. Аналіз динаміки надходження інвестицій в Україну

Інвестиції в економіку України завжди мали місце з початку незалежності, можливо в не такому обсязі, який необхідний для розвитку нашої країни. Аналіз наявної статистичної інформації дає змогу зробити висновок про відсутність чіткої тенденції у зміні показників залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Зокрема, за даними НБУ обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України (залишків) (інструменти участі в капіталі та боргові інструменти) станом на 31.12.2021 склав 64163,2 млн. дол. [10].

Доцільно відзначити, що від початку 2020 року повноваження публікації статистичних даних щодо ПІІ покладені на НБУ. З метою розуміння стану інвестування в Україні, проаналізуємо динаміку прямих іноземних інвестицій в Україні за 2015-2021 рр. (дані за 2022 рік наразі відсутні) – рис.2.5.

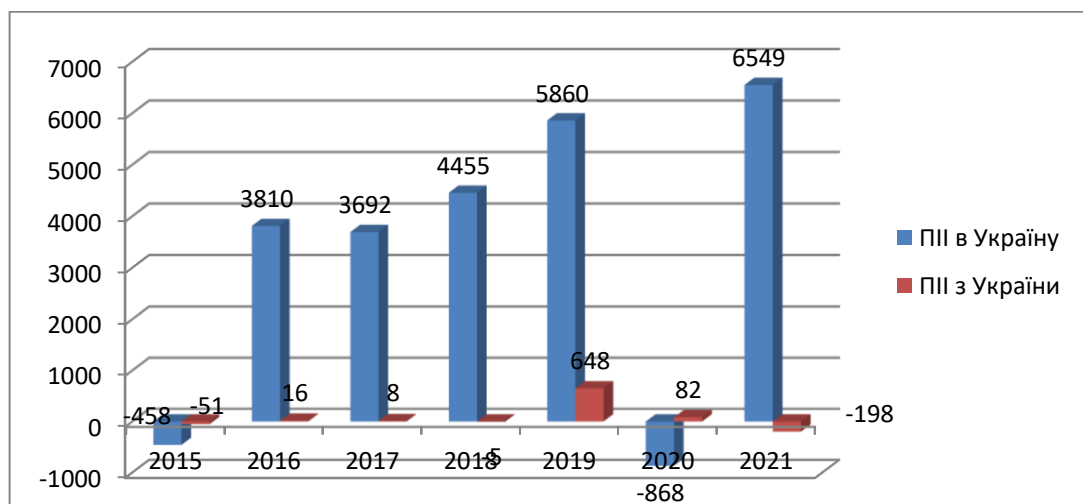

Рис.2.5. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні за 2015-2021 рр., млн дол.

Джерело: побудовано автором на підставі [10]

Як видно з рис.2.5, обсяги інвестицій в 2015 році були вкрай низькими, основною причиною даної ситуації були значний рівень бюрократії та корупції, нестабільне економічне середовище, що зумовило вихід іноземних компаній з українського ринку та зниження обсягів інвестування.

Крім того, на обсяги інвестування значним чином вплинув початок військових дій на Сході нашої країни з росією, внаслідок чого інвестиційний клімат України не влаштовував іноземних інвесторів. Проте, починаючи з 2016 року ми спостерігали значне зростання обсягів інвестування в українську економіку, збільшення довіри інвесторів. Зазначене зростання тривало до 2020 року, після чого внаслідок пандемії Ковід-19, відбувся різкий спад ПІІ в Україну, це були найгірші показники за останні 20 років. Така ситуація тривала недовго і в 2021 році іноземні інвестиції зросли до 6549 млрд.дол, [10] чому сприяло прийняття законопроекту «Про державну підтримку інвестиційних проєктів зі значними інвестиціями» [39]. На державному рівні був започаткований абсолютно новий підхід до підтримки інвесторів, крім того була визначена можливість здійснювати незалежний моніторинг реалізації інвестиційних проєктів.

Основною метою Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів зі значними інвестиціями» [39] є підтримка бізнесу за наступними основними напрямками: звільнення від сплати певних податків і зборів; звільнення від сплати ввізного мита для устаткування і комплектуючих, що призначаються тільки для реалізації інвестиційного проєкту, та можливість надання права на користування земельною ділянкою державної і комунальної власності.

На нашу думку, положення даного Закону є ефективним чинником покращення інвестиційного клімату і збільшення обсягів інвестицій.

Проаналізуємо також частки країн-іноземних інвесторів в Україну в 2021 році. Зокрема, в економіку України в 2021 році був вкладений іноземний капітал з 53 країн в обсязі 6548, 9 млн.дол [10].

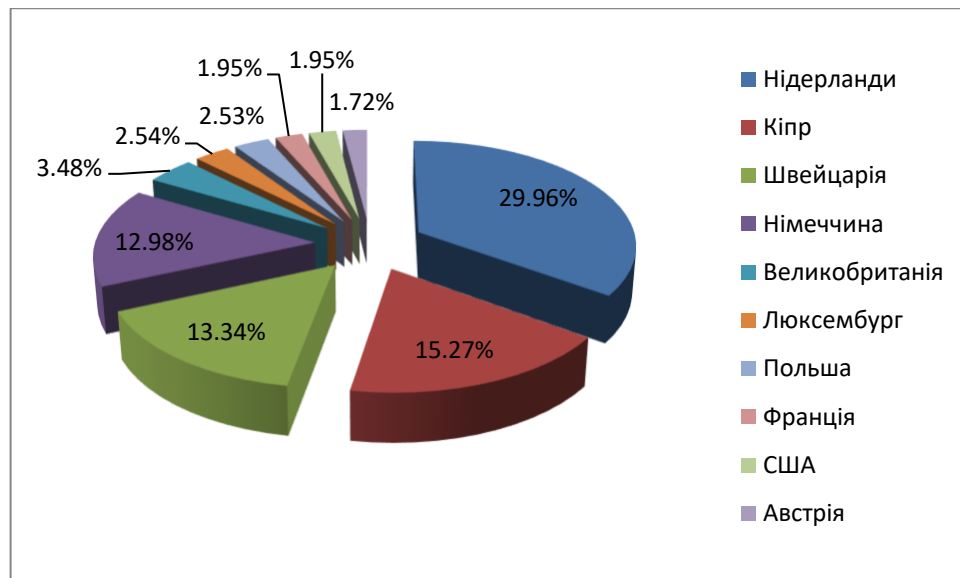

Рис.2.6. Частки країн-іноземних інвесторів в Україну в 2021 році, %

Джерело: побудовано автором на підставі [10]

Як видно з рис.2.6, найбільшу частку серед країн-інвесторів займає країна Нідерланди – 29,96%, з цієї країни надійшло інвестицій на суму 1962 млрд. дол. Значну частку, а саме 15,27%, займає Кіпр (обсяг інвестицій – 999 млн.дол.). Частка Швейцарії складає 13,34% (873,8 млн.дол.) в загальному обсязі іноземних інвестицій, частка Німеччини – 12,98% (850,3 млн.дол.) [10].

Проаналізувавши динаміку прямих іноземних інвестицій та частки країн-іноземних інвесторів в Україну, перейдемо до аналізу в розрізі надходжень за видами економічної діяльності (рис.2.7).

Отже, як видно з рис.2.7, прямі іноземні інвестиції спрямовуються у найбільш привабливі та розвинуті сфери економічної діяльності. До одного з найбільш пріоритетних видів діяльності відноситься переробна промисловість, частка прямих іноземних інвестицій в яку становлять 41,7% загальних інвестицій, що характеризується наявністю важливих факторів розміщення даної галузі, зокрема, природні умови, сировинна база, форми організації виробництва та чисельність населення.

Дані чинники сприяють розвитку бізнесу в переробній галузі в Україні, тому іноземні інвестори бачать перспективність даного напрямку і інвестують в нього. Наступною галуззю за обсягом залучених інвестицій є добувна

промисловість та розробка кар'єрів, яка складає 19,7% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій. Дана галузь має значну сировинну базу, проте не досить розвинена в Україні.

Рис.2.7. Надходження прямих інвестицій в Україну за видами економічної діяльності у 2021 році, %

Джерело: побудовано автором на підставі [10]

Останнім часом зросла частка прямих іноземних інвестицій в оптову та роздрібну торгівлю, яка станом на 2021 рік складає 16,4%. Частка прямого інвестування у страхову та фінансову діяльність складає 8,1%; постачання електроенергії – 5,1%; транспорт і діяльність у сфері адміністративного обслуговування складають 2,6% та 1,6% відповідно.

Доцільно відзначити, що харчова промисловість – один із найбільших реципієнтів іноземних інвестицій в економіку України. Кошти залучаються у харчову промисловість шляхом створення спільних підприємств, використання кредитних ресурсів розвинутих країн. Стосовно прямих іноземних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, що входять в переробну промисловість, то їх динаміка за останні три роки показана на рис.2.8.

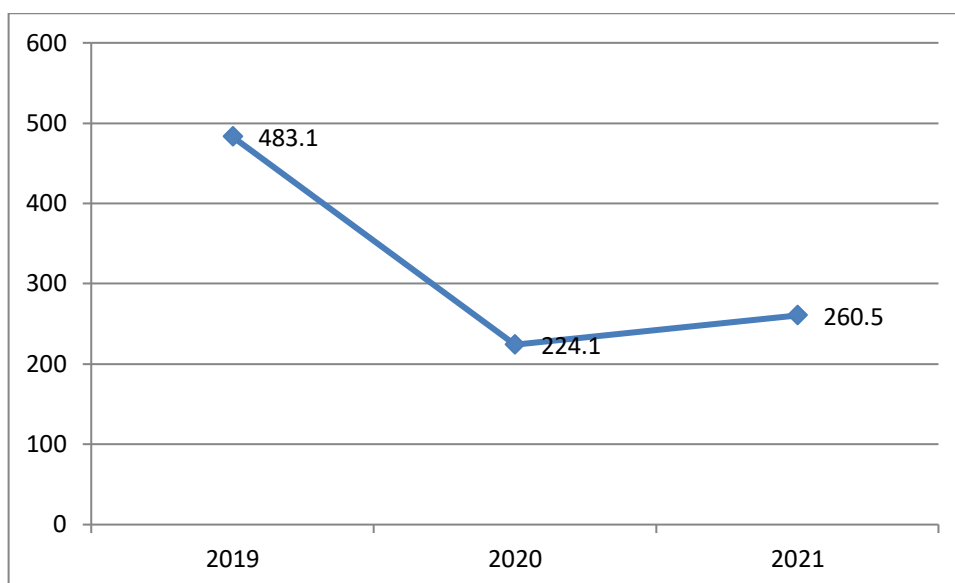

Рис.2.8. Динаміка прямих іноземних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за 2019-2021 рр., млн.дол

Джерело: побудовано автором на підставі [10]

Отже, в 2020 році бачимо різке падіння обсягу прямих іноземних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів та поступове зростання у 2021 році на 36,4 млн. дол. до 260,5 млн. дол. [10]. В сучасному світі для забезпечення розвитку будь-якої галузі необхідним елементом є іноземне інвестування, тому потрібно намагатися збільшувати обсяги іноземного інвестування і першочергову роль в даному процесі має відігравати держава.

Зокрема, для іноземних інвесторів вагоме значення має індекс інвестиційної привабливості, який за останні коли перебуває в межах від 2,4 до 3,15 балів (з 5 можливих) (рис.2.9). Даний показник вважається нейтральним, на його рівень в нашій країні впливали такі чинники, як прогалини в політичній сфері, відсутність реформ, відтік кваліфікованих кадрів з країни, економічна нестабільність, а у 2022 році додалась ще й війна. Зокрема, у першій половині 2022 року аналізований показник впав до позначки в 2,17 балів, що є нижче за показники 2013 року, та дещо відновився у другій половині 2022 року – до 2,48 балів, що можна спів ставити з показниками 2020 року під час пандемії Covid-1 [20].

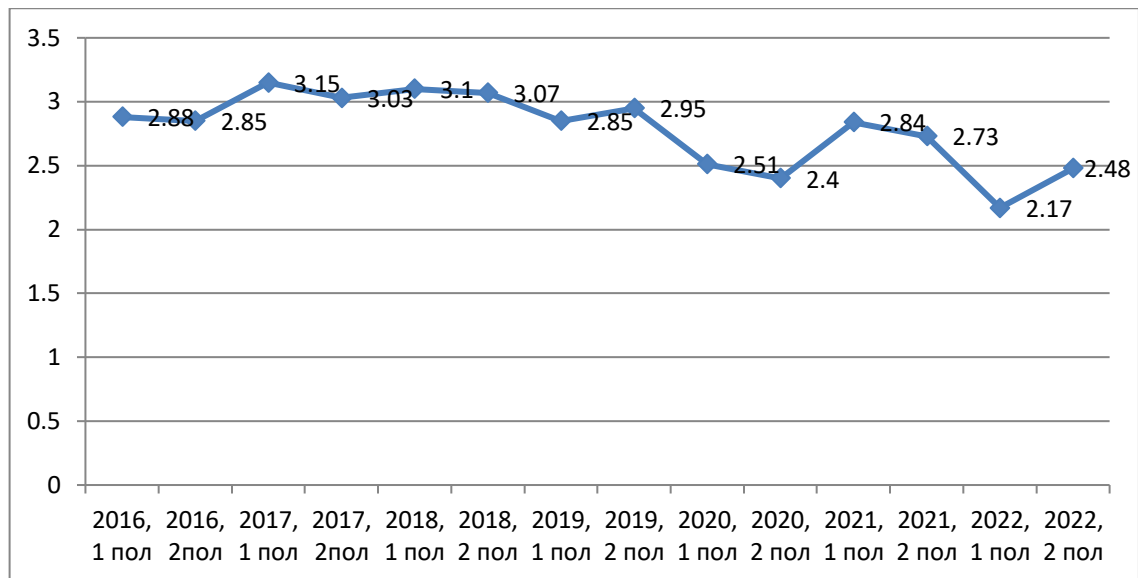

Рис.2.9.Динаміка індексу інвестиційної привабливості України в 2016-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на підставі [20]

Таким чином, розвиток інвестиційних процесів, спрямованих на оновлення виробництва для підвищення якості, конкурентоспроможності продукції й прибутковості підприємств харчової промисловості не лише важливий чинник забезпечення продовольчої незалежності України, виходу її на світовий і регіональні продовольчі ринки, а й формування ефективної структури переробного комплексу, зростання економічного і соціального розвитку, підвищення життєвого рівня населення.

Проаналізувавши динаміку залучення іноземних інвестицій в економіку України та її інвестиційну привабливість, визначимо основні проблеми, які гальмують процеси залучення іноземних інвестицій (2.10).

Як видно з рис.2.10, основними чинниками, які стримують вкладення іноземних інвестицій в економіку нашої країни є високий рівень корупції, недовіра до судової системи, монополізація ринку та великий відсоток захоплення влади олігархами, нестабільність валюти, військові дії.

Війна наразі вийшла на перше місце серед факторів впливу на обсяги інвестування, вона суттєво обмежила інвестиційні можливості української економіки падінням ВВП, виїздом значної кількості українців за

кордон, великою інфляцією, зниженням реальної заробітної плати тощо.

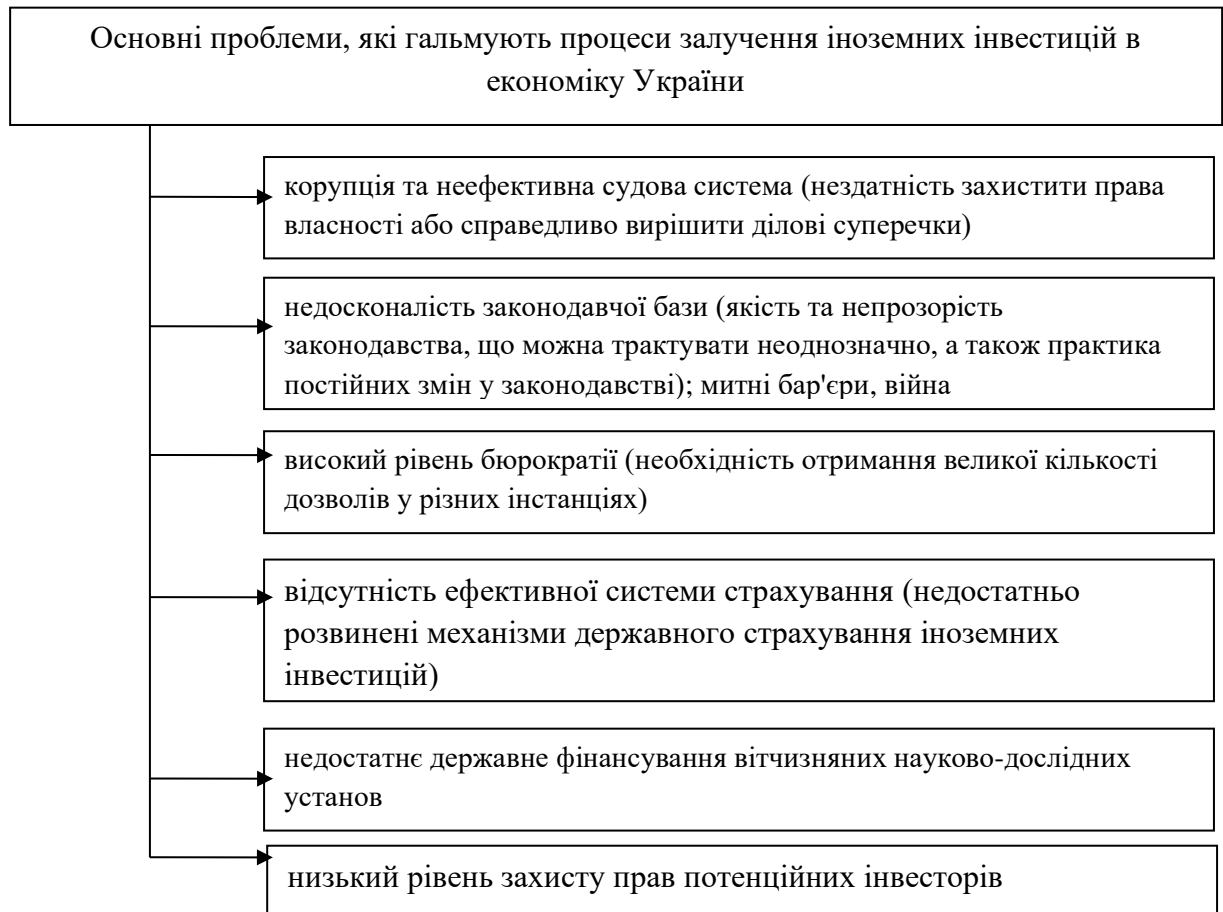

Рис.2.10. Основні проблеми, які гальмують процеси залучення іноземних інвестицій в економіку України

Джерело: побудовано автором на підставі аналізу літературних джерел

В межах даної роботи варто відзначити також існування проблем з напрямку недосконалості державного управління та інституційного середовища, що має наслідками порушення умов конкурентоспроможності економіки та зростання корупції. Відповідно, до основних перешкод побудови сприятливого інвестиційного клімату належать спад економіки, низька конкурентоздатність українських підприємств порівняно з міжнародними та недосконале законодавство. Зазначені вище проблеми потрібно вирішувати на всіх рівнях, оскільки для того, щоб побудувати стабільну та конкурентоспроможну ринкову економіку, потрібно активно залучати іноземні інвестиції.

Окремо варто вказати на незначний рівень банківського кредитування реального сектору, який за останні 10-15 років знизився до 15% ВВП – що є найнижчим показником серед країн з економікою, що розвивається. Як вже було відзначено вище, головним джерелом фінансування капітальних інвестицій в Україні є власні кошти підприємств та організацій, вони склали у 2021 році 68,6% усіх капіталовкладень. Кошти державного та місцевих бюджетів становили в цій сумі – 17,6% капітальних інвестицій. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень за 2021 рік становила усього 5,0%. Внесок іноземних інвесторів становив 0,1% усіх капіталовкладень, а частка коштів населення на будівництво житла – 5,4%. Інші джерела фінансування становили – 3,3% [11].

Якщо звернутися до міжнародного досвіду, то можна побачити, що для макроекономічної рівноваги країн та їх інтеграції у міжнародну економіку потрібні інвестиції в економіку в межах 19–25% ВВП, нижче 10% від ВВП говорить про відсутність економічного розвитку країни. Наразі ми можемо говорити про те, що обсяги інвестування будуть ще скорочуватися, адже інвестори не стануть ризикувати своїми грошима та вкладати їх в економіку держави, в якій триває військовий конфлікт.

Отже, у зв'язку з військовими діями наразі проблема з прямими іноземними інвестиціями є вкрай складною та потребує свого нагального вирішення, тому що велика кількість підприємств зруйновані, а їх відновлення потребує значних вкладень.

2.3. Аналіз державного регулювання інвестиційної діяльності на мікро, мезо і макрорівні

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні реалізується на мікро (рівні підприємств), мезо (рівень газлузі та об'єднань) і макрорівні. Загальнодержавний рівень регулювання представлено ВР України, КМУ,

Міністерством економіки. Взаємодія органів державного регулювання інвестиційними процесами на загальнодержавному рівні показана на рис. 2.11.

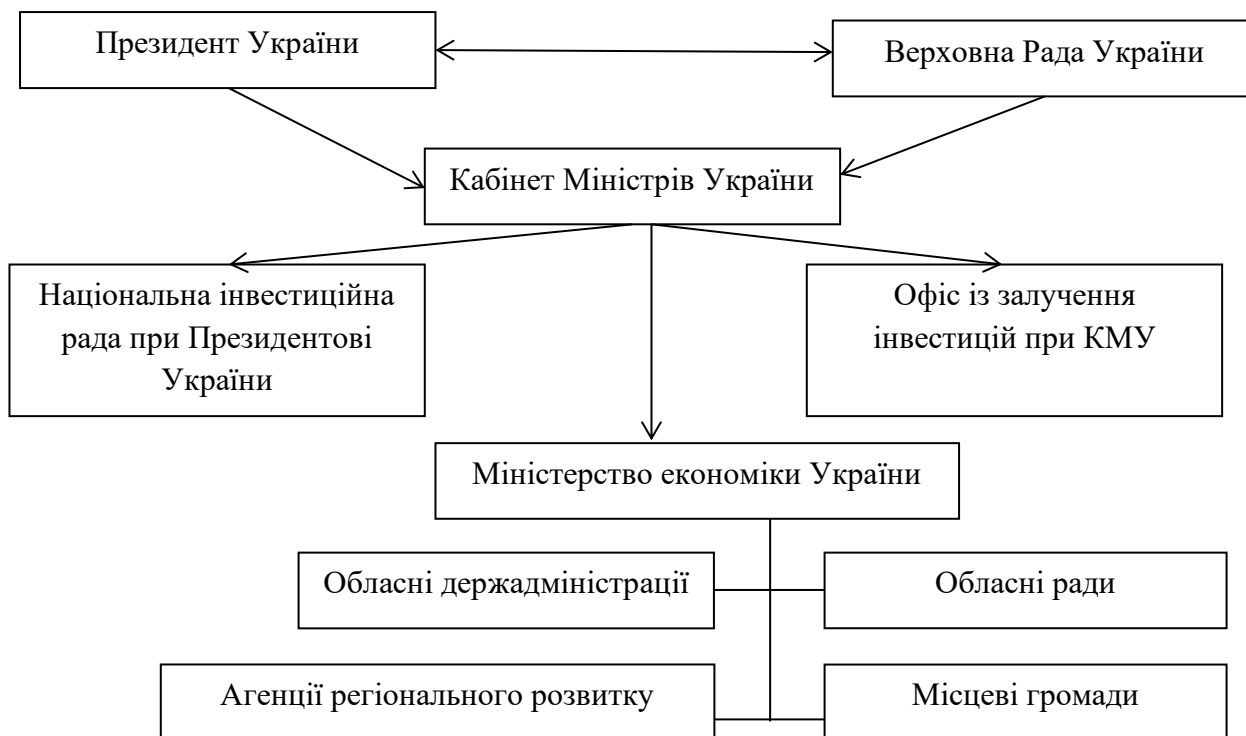

Рис.2.11. Взаємодія органів державного регулювання інвестиційними процесами на загальнодержавному рівні

Джерело: побудовано автором на підставі [17, с.94]

Наразі в Україні відсутній єдиний державний орган, який би комплексно відповідав за питання державного регулювання залучення інвестицій, відповідно певні функції регулювання процесів інвестування поділено між різними державними установами та організаціями.

Президент України в напрямку регулювання інвестиційної діяльності наділений правом створення проектних груп (консультаційно-дорадчих органів), які наділені повноваженнями вивчати певне коло проблем, що пов'язані з залученням інвестицій в економіку України та певні галузі, та в харчову, зокрема.

ВР України виконує нормотворчу функцію, тобто приймає законодавчі акти, які регулюють процеси інвестування в економіці країни та її галузях.

Головне завдання Офісу з залучення інвестицій при КМУ є формування відповідних важелів з метою забезпечення інституційних засад реалізації інвестиційної політики держави, проте характер діяльності даної установи є консультативним, оскільки вона безпосередньо не впливає на інвестиційну політику, а виконує, перш за все, дорадчі функції, що надає можливість формування ефективної системи комунікацій з підприємницьким середовищем.

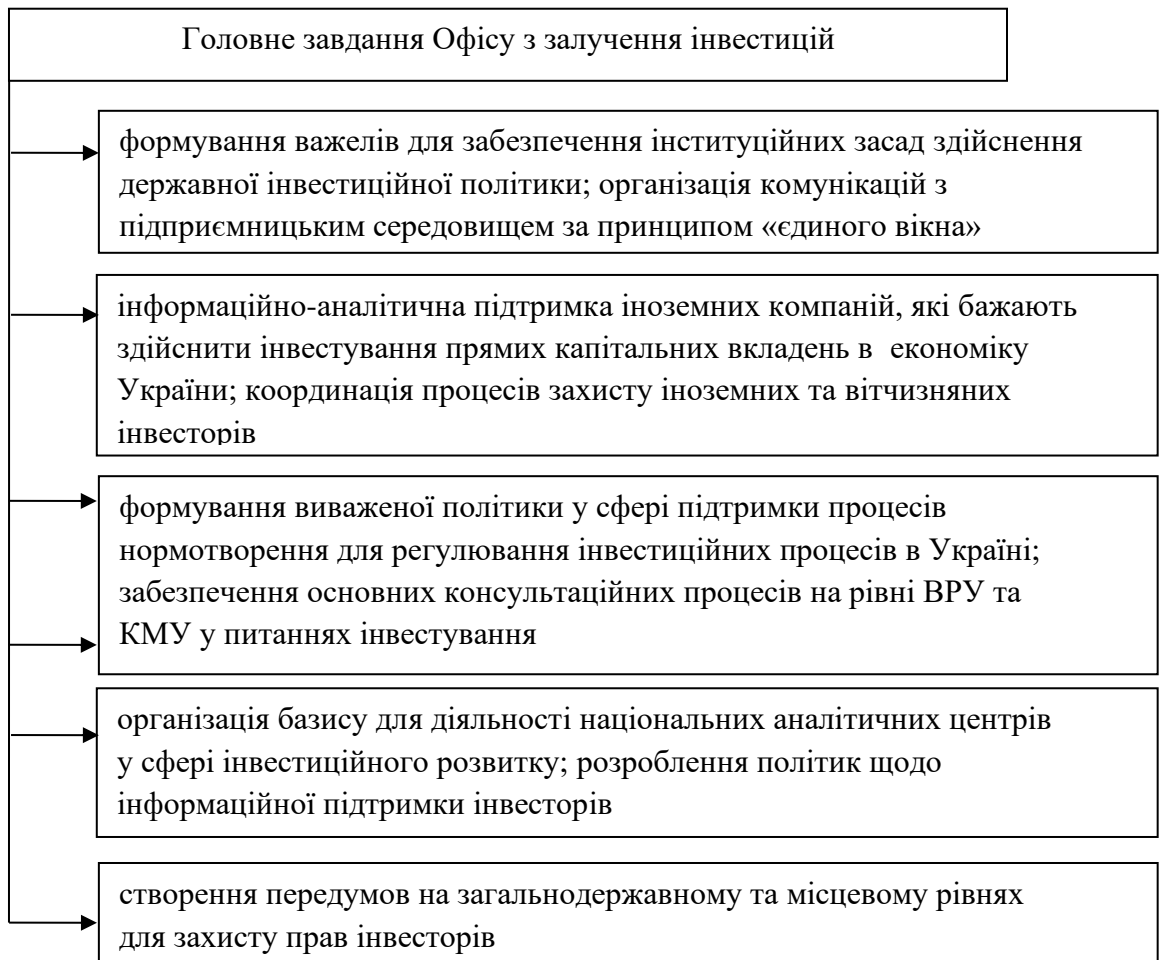

Рис.2.12. Головне завдання Офісу з залучення інвестицій

Джерело: [40]

Стосовно Міністерства економіки – воно є центральним органом виконавчої влади, який наділений повноваженнями з впровадження та забезпечення політики держави у сфері регулювання інвестиційної діяльності. Основні його функції у даному напрямку показані на рис.2.13.

Рис.2.13. Основні завдання Міністерства економіки України в сфері регулювання інвестиційної діяльності

Джерело: побудовано автором

Функції державного регулювання інвестиційної діяльності в межах компетенції Міністерства економіки покладені на відповідні департаменти залучення інвестицій та державних інвестиційних проектів.

Розглядаючи органи державного регулювання інвестування в Україні потрібно виокремити повноваження Національної інвестиційної ради в даному напрямку (рис.2.14).

Отже, функції Національної інвестиційної ради в сфері державного регулювання інвестиційної діяльності є чітко визначеними та мають відношення як до стратегічних перспектив посилення інвестиційного клімату, так і здійснення конкретних практичних пропозицій з розробки інвестиційних проектів.

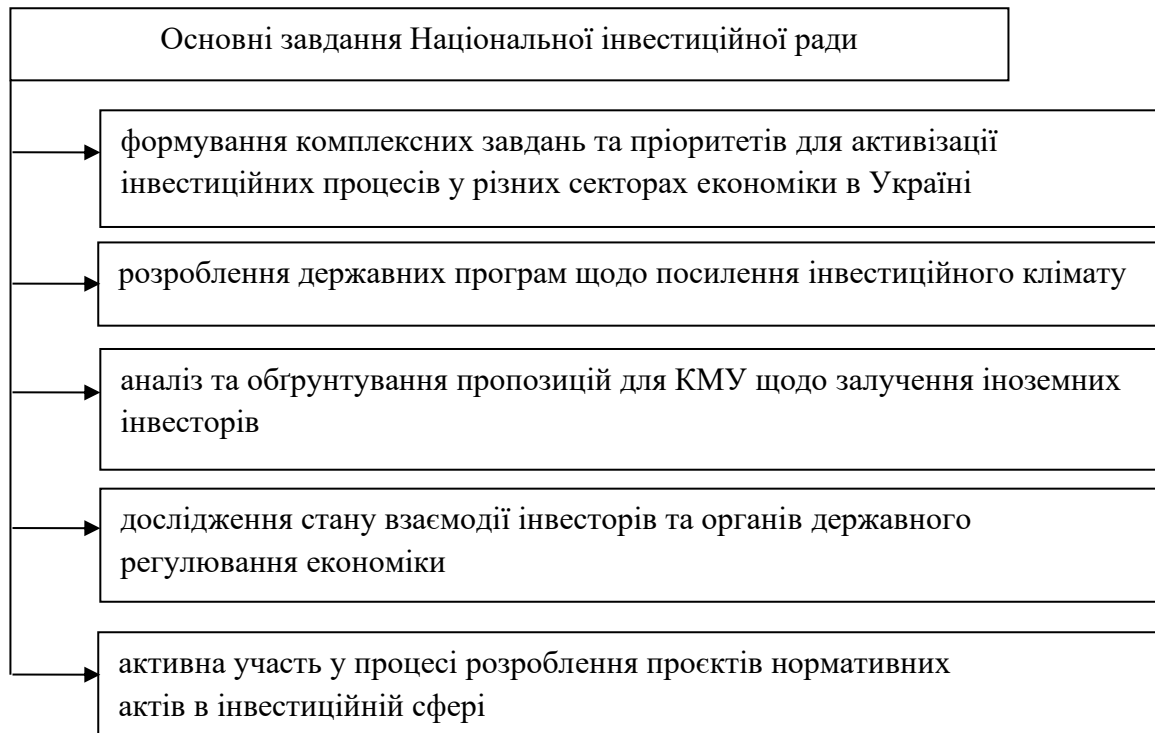

Рис.2.14. Основні завдання Національної інвестиційної ради в сфері державного регулювання інвестиційної діяльності

Джерело: побудовано автором

Отже, розглянувши окремо повноваження органів регулювання інвестиційної діяльності на рівні держави наведемо структурну схему державного регулювання інвестиційної діяльності в харчовій галузі (рис.2.15).

Як видно з рис.2.15, механізми державного регулювання інвестиційних процесів умовно можна поділити на три великі групи: правові, адміністративні та економічні.

Як вже було відзначено в першому розділі даної роботи, держава впливає на інвестиційний процес методами прямого регулювання (тобто приймає безпосередню участь в інвестиційному процесі за допомогою прямої фінансової підтримки, фінансуванням наукової сфери, наданням права на використання нових технологій, які були розроблені в державному секторі тощо) – дані методи впливу переважно є адресними та спрямовані на досягнення визначених цілей держави і пріоритетів промислової політики; методами непрямого

регулювання (за їх допомогою формуються економічні та правові умови для активізації інвестиційного процесу).

Рис. 2.15. Структурна схема державного регулювання інвестиційної діяльності в харчовій промисловості України

Джерело: побудовано автором на основі [24, 37]

Непостійними методами прямого впливу, які мають обмежену дію, належать:

- бюджетне фінансування на безповоротній основі;
- державні гарантії стосовно умов реалізації проектів інвестування;
- бюджетне кредитування;
- державні контракти стосовно розробки та виконання інвестиційного проекту;
- часткове фінансування державою інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки тощо.

Економічні механізми державного регулювання процесів інвестування передбачають застосування фінансових важелів впливу на діяльність інвесторів

та підприємств відповідної галузі. До них варто віднести фінансування видатків на утримання державних установ, які здійснюють управління інвестиційним процесом, кошти на державні цільові програми та проекти.

Зокрема, варто відзначити, що видатки на утримання державних установ, які здійснюють управління інвестиційним процесом (Міністерство економіки та спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади у сфері інвестиційної діяльності) не мають усталеної тенденції, в частині витрат на управління інвестиційними процесами у різних сферах економіки вони зросли у 2014 році на 6,1%, у 2015 році – на 9,1%, у 2016 році – на 2,3%. Однак, у 2017 році видатки на стимулювання державного регулювання інвестиційних процесів скоротилися на 5,6%. У 2019 році обсяг фінансування скоротився до 231,0 млн. грн., зменшившись порівняно з попереднім роком на 4,5%, у 2020-2021 роках продовжується тенденція до їх скорочення [37, с.104].

Отже, проведений аналіз надав змогу зробити висновки, що чинна система державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні була сформована внаслідок великої кількості перетворень, наразі вона складається з значної кількості учасників, функції яких доволі часто дублюються, що у результаті знижує рівень управління процесами інвестування. На рівні держави регулювання інвестиційної діяльності представлено діяльністю усіх органів законодавчої, виконавчої і судової гілок влади. На рівні регіонів державне регулювання інвестиційної діяльності сформовано органами виконавчої влади на місцях, кожний з яких має власні повноваження для здійснення впливу на інвестиційні процеси в регіоні.

Погіршення інфраструктурних передумов для розвитку державного регулювання в сфері інвестицій підтверджено тенденцією до скорочення обсягів фінансування видатків на утримання загальнодержавних установ, що здійснюють (або ж безпосередньо відносяться) до управління інвестиційними процесами, наразі на це є об'єктивні причини.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз регулювання інвестиційної діяльності надав можливості зробити такі висновки.

1. Було встановлено, що галузева структура національної економіки являє собою сукупність галузей, тобто однорідних господарських одиниць з особливими умовами функціонування: промисловість, будівництво, сільське господарство, торгівля, управління.

2. Аналіз надходження капітальних інвестицій в галузі економіки України показав їх нерівномірність, найбільша кількість інвестицій та найбільший їх приріст відбувається в галузі охорони здоров'я, мистецтва, професійної та наукової діяльності; промисловості.

3. Обсяг капітальних інвестицій в виробництво харчових продуктів у 2021 році у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів скоротилися на 11,67%; інвестиції у виробництво харчових продуктів скоротилися на 21,92%, у виробництво напоїв та тютюнових виробів навпаки зросли на 33,42% та 110,19% відповідно. 75,05% капітальних інвестицій спрямовуються у виробництво харчових продуктів; 19,07% – у виробництво напоїв; 5,88% – у виробництво тютюнових виробів.

4. Було встановлено, що іноземні інвестиції спрямовуються у найбільш розвинені та привабливі сфери економічної діяльності: переробна промисловість, галузь добувної промисловості та розробки, оптова та роздрібна торгівля; галузь фінансової та страхової діяльності; галузь постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; транспорт, складське господарство.

5. Аналіз наявної статистичної інформації надав змогу зробити висновок про відсутність чіткої тенденції у зміні показників залучення іноземних інвестицій в економіку України. За даними НБУ обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України станом на 31.12.2021 склав 64163,2 млн. дол.

Найбільшу частку серед країн-інвесторів займають Нідерланди, Кіпр, Швейцарія та Німеччина.

Основними чинниками, які стримують вкладення іноземних інвестицій в економіку нашої країни є високий рівень корупції, недовіра до судової системи, монополізація ринку та великий відсоток захоплення влади олігархами, нестабільність валюти, військові дії.

6. З'ясовано, що державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні реалізується на мікро (рівні підприємств), мезо (рівень галузі та об'єднань) і макрорівні. Чинна система державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні була сформована внаслідок великої кількості перетворень, наразі вона складається з значної кількості учасників, функції яких доволі часто дублюються, що у результаті знижує рівень управління процесами інвестування. На рівні держави регулювання інвестиційної діяльності представлено діяльністю усіх органів законодавчої, виконавчої і судової гілок влади. На рівні регіонів державне регулювання інвестиційної діяльності сформовано органами виконавчої влади на місцях, кожний з яких має власні повноваження для здійснення впливу на інвестиційні процеси в регіоні.

7. Держава впливає на інвестиційний процес методами прямого регулювання; методами непрямого регулювання.

8. Погіршення інфраструктурних передумов для розвитку державного регулювання в сфері інвестицій підтверджено тенденцією до скорочення обсягів фінансування видатків на утримання загальнодержавних установ, що здійснюють (або ж безпосередньо відносяться) до управління інвестиційними процесами, наразі на це є об'єктивні причини.

РОЗДІЛ 3

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Основні напрямки активізації інвестиційної діяльності

На підставі аналізу, проведеного в попередніх розділах даної роботи, варто відзначити, що державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні ґрунтоване на принципах удосконалення законодавчих та нормативно-правових основ, децентралізації управління інвестиційними процесами, комплексному фінансуванні інвестицій і т.і. (рис.3.1), дотримання яких сприяє розвитку підприємництва, особливо пріоритетних галузей економіки України.

Рис. 3.1. Сучасні принципи державного регулювання інвестиційної діяльності

Джерело: побудовано автором на підставі [37]

Варто наголосити, що зростання економіки та її вихід на суттєве підвищення добробуту громадян є можливим тільки за допомогою активізації інвестиційної діяльності в усіх галузях народного господарства та соціальній

сфері.

На теперішній час, основними перешкодами та ризиками в інвестиційній сфері є наступні:

- слабкість державних інститутів, що призводить до недостатнього захисту прав інвесторів, порушення принципів ринкової конкуренції та підвищення корупційних ризиків;

- нерозвиненість внутрішнього ринку, що знижує зацікавленість інвесторів у розвитку бізнесу на території України;

- недостатньо ефективне використання потенціалу банківської системи для забезпечення фінансової підтримки реального сектору;

- нерозвиненість вітчизняного фондового ринку.

Відповідно, наразі вкрай необхідно розробляти заходи покращення інвестиційної привабливості нашої країни шляхом безпосередньої участі держави у гарантуванні захисту та безпеки капіталовкладень іноземних інвесторів, формуванні ефективної стратегії інвестування, гармонізації українського законодавства до стандартів ЄС, зниження рівня корупції, що призведе до зростання обсягів іноземного інвестування.

Основним чинником, який перешкоджає здійсненню інвестування, є війна, яку припинити зі своєї сторони, наша країна не в змозі, проте на рівні держави заходи активізації інвестиційної діяльності впроваджувати потрібно якомога раніше. Зокрема, для покращення інвестиційного клімату в Україні доцільним є створити належні умови для бізнесу і сформувати новий, більш ефективний механізм регулювання інвестиційної діяльності зі сторони законодавчих актів, внесення змін, які будуть здійснювати стимулювання інвестиційної активності, і заохочення іноземних інвесторів, забезпечити систему гарантій і пільг для іноземних інвесторів.

Пріоритетними моментами у покращенні інвестиційного клімату країни у політиці держави повинна стати стабільність внутрішньополітичної ситуації, євроінтеграційні процеси і прискорення реформ. Саме тоді можна буде очікувати зростання інтересу від іноземних інвесторів, що підвищить

конкуренцію на ринку.

Маючи за мету підвищити конкурентоздатність вітчизняних підприємств необхідно розв'язати проблему активізації інвестиційної діяльності, яка полягає в тому, що існує певна незбалансованість і недосконалість, що потребує на рівні держави розширити базу інвестиційних ресурсів, які спрямовуватимуться в інноваційну сферу та збільшити обсяг інвестицій в розвиток фондового ринку. Незважаючи на війну та важкий період для України, аналітики прогнозують приплив та збільшення іноземних інвестицій після війни, покращення інвестиційної діяльності українських підприємств.

Наразі в Україні вже діє значна кількість програм підтримки суб'єктів підприємництва і держави, які допоможуть в майбутньому розвивати нові галузі і вивести країну до більш сприятливого середовища в частині інвестиційної привабливості. Зокрема, маючи за мету стимулювати залучення в економіку України іноземних інвесторів, підвищити інвестиційну привабливість України, створити нові високооплачувані робочі місця, а також підвищити конкурентоспроможність економіки були запроваджені заходи державної підтримки великих інвестиційних проектів, з цією метою було прийнято Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» [39]. Він передбачає підтримку як українських, так і іноземних інвесторів, які реалізують проекти з обсягом інвестицій від 20 млн.євро, у сферах переробної промисловості, добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин, транспорту, поводження з відходами, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, логістики, освіти, наукової та науково-технічної діяльності, мистецтва, культури, туризму, охорони здоров'я, спорту, курортно-рекреаційній сфері та ін.

Відповідно до даного Закону інвестором має бути створено не менш, як 80 нових робочих місць із середньою заробітною платою, розмір якої повинен на 15% перевищувати розмір заробітної плати за відповідним видом діяльності

у регіоні, де планується до реалізація проекту [39].

Зазначені інвестори отримують підтримку держави у вигляді податкових та митних пільг чи, наприклад, забезпечення об'єктами інфраструктури, потрібними для реалізації інвестиційного проекту. В той же час, загальний обсяг підтримки не має перевищувати 30% від планового обсягу інвестицій за проектом (рис.3.2) [15]. В такому випадку держава надає гарантії виконання своїх зобов'язань стосовно надання інвестору із значними інвестиціями державної підтримки у формах та обсязі, які визначені Законом і спеціальним інвестиційним договором

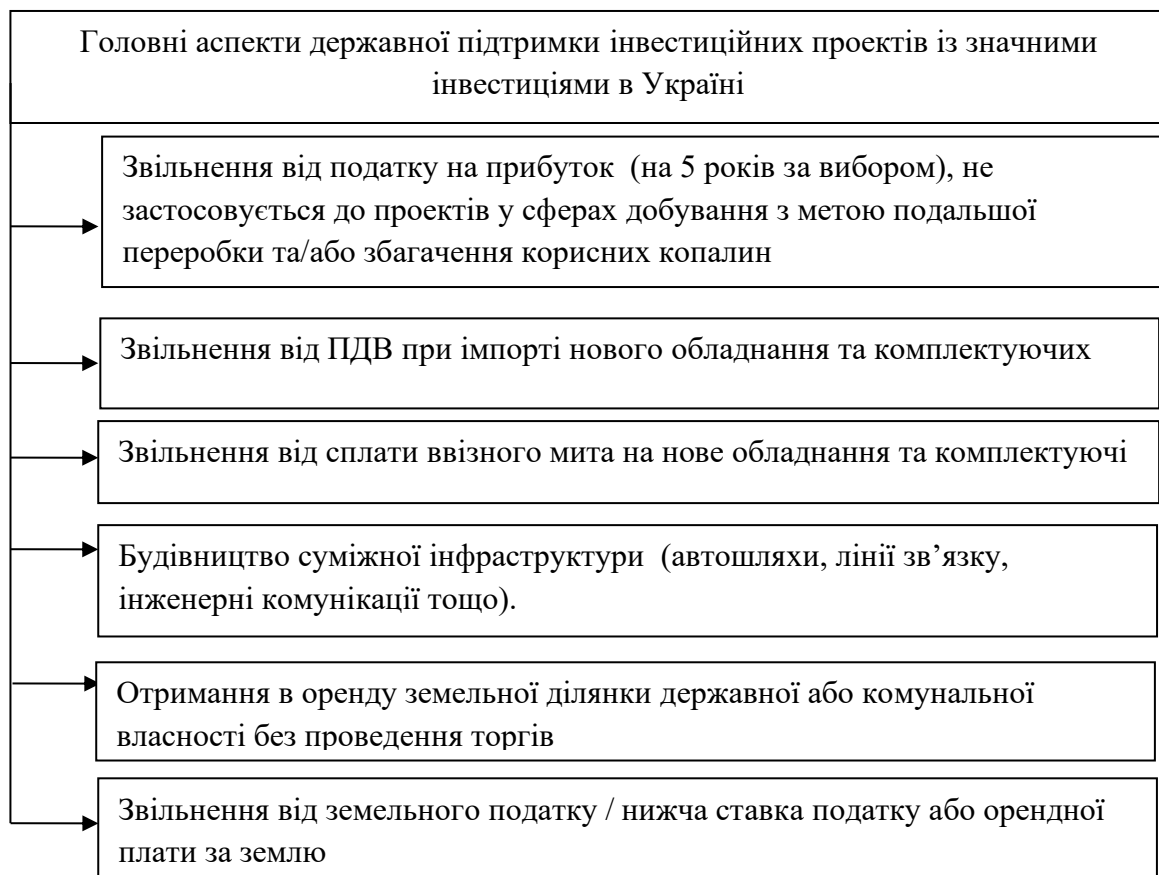

Рис.3.2. Головні аспекти державної підтримки інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні

Джерело: побудовано автором на підставі [15]

Іншим механізмом залучення іноземних інвестицій є індустриальні парки, які являють собою потенційні промислові майданчики для розміщення підприємств з інших країн, метою чого є диверсифікація ланцюгів поставок, що

вирішує питання скорочення часу до початку роботи (Time-to-Market) компаній, зважаючи на час, потрібний для пошуку оптимальної локації, початку будівництва і введення об'єктів в експлуатацію.

Крім того, в червні 2022 року було прийнято Закони України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для залучення масштабних інвестицій у промислове виробництво» (Закон № 2330) і «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для залучення масштабних інвестицій у промислове виробництво» (Закон № 2331).

Першим з них були внесені зміни до Податкового кодексу України та запроваджено:

- звільнення від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту нового обладнання, що ввозиться учасниками індустріальних парків, виключно для власного використання під здійснення ними діяльності у сферах переробної промисловості або науково-дослідної діяльності на території (в межах) індустріального парку (без права надання в оренду, лізинг чи передачу в користування третім особам на будь-яких інших умовах);

- звільнення від податку на прибуток протягом десяти років;

- надання права органам місцевого самоврядування встановлення пільгових ставок податку на нерухомість і плати за землю [34].

Стосовно змін до Митного кодексу, то ними передбачено звільнення від оподаткування митом нового обладнання, що ввозиться учасниками індустріальних парків тільки для власного використання для здійснення ними діяльності у сферах переробної промисловості або науково-дослідної діяльності на території індустріального парку (без права надавати його в оренду, лізинг чи передавати в користування третім особам).

До одного з ефективних інструментів залучення іноземних інвестицій належать Угоди про розподіл продукції, згідно з якими одна сторона, Україна, доручає іншій стороні – інвестору на визначений строк проведення пошуку,

розвідки та видобутку корисних копалин на певній ділянці надр та ведення пов'язаних з угодою робіт, а інвестор зобов'язується виконати доручені роботи за свій рахунок і на свій ризик з наступною компенсацією витрат і отриманням плати у виді частини прибуткової продукції [37].

Крім того, ефективним інструментом залучення додаткових інвестицій у державний сектор економіки України є державно-приватне партнерство, що сприяє розвитку взаємодії між підприємцями та органами державної влади. В даному випадку, держава надає гарантії дотримання встановлених на законодавчому рівні умов для провадження діяльності приватних партнерів, яка пов'язана з виконанням договорів, що укладені в рамках державно-приватного партнерства, додержання прав і законних інтересів приватних партнерів.

Однією з форм зазначеного вище є концесія, тобто надання концесієдавцем концесіонеру права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об'єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, що охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції.

Особливу увагу варто звернути на стимулювання розвитку переробних підприємств, одним з таких способів наразі є надання державою грантових коштів у межах програми «Робота». Зазначені кошти можна використати на придбання обладнання, будматеріалів, ліній аграрної переробки і т.і. Наразі вже надано кошти на розвиток бізнесу на загальну суму 337 млн.грн. В свою чергу, отримувач коштів повинен створити 25 робочих місць [51]. Зокрема, 22 підприємства отримають кошти з резервного державного фонду на створення та розвиток переробних підприємств, на загальну суму 119 млн.грн, внаслідок чого очікується створення 405 робочих місць [51].

Особливим кроком в напрямку активізації іноземного інвестування є створення спеціальної інвестиційної платформи Advantage Ukraine, на якій

представлено інвестиційні можливості України. Загальний потенціал розробленої платформи складає більш як 10 галузей економіки та більш як 400 млрд.дол [52]. Зокрема, представлено більш як 20 проєктів у сфері металообробки та металургії (інвестиційний потенціал понад 26 млрд.дол), проєкти агропромислового комплексу (понад 300 з інвестиційним потенціалом понад 34 млрд.дол), машинобудування – більш як 20 проєктів з інвестиційним потенціалом понад 16 млрд.дол, фармацевтики – більш як 30 проєктів з інвестиційним потенціалом понад 19 млрд.дол тощо [52].

Особливо гостро зараз стоїть питання страхування військових ризиків, гарантій безпеки інвестицій у воєнний та післявоєнний періоди. Доцільно відзначити, що у межах Advantage Ukraine інвесторів найбільш цікавить можливості у сферах інновацій та технологій, агропромислового комплексу, інфраструктури і логістики, сектору енергетики й оборонної промисловості.

Таким чином, можна сказати, що вжиті органами влади заходи та розроблені ініціативи створюють передумови для підтримки промисловості у період війни й повоєнного відновлення економіки.

Отже, незважаючи на значну кількість заходів, які вже зроблені в напрямку активізації залучення іноземних інвестицій, на нашу думку, доцільними та дієвими заходами залучення іноземного капіталу будуть наступні (рис.3.3).

Головними пріоритетними напрямками сприяння розвитку іноземного інвестування є в Україну є:

- закінчення війни; стабілізація політичної та економічної ситуації в державі;
- створення стабільного законодавчого забезпечення для підприємницької діяльності;
- розширення сфери пошуку ресурсів інвестиційних джерел;
- формування інфраструктури правової та організаційної підтримки інвестиційної діяльності.

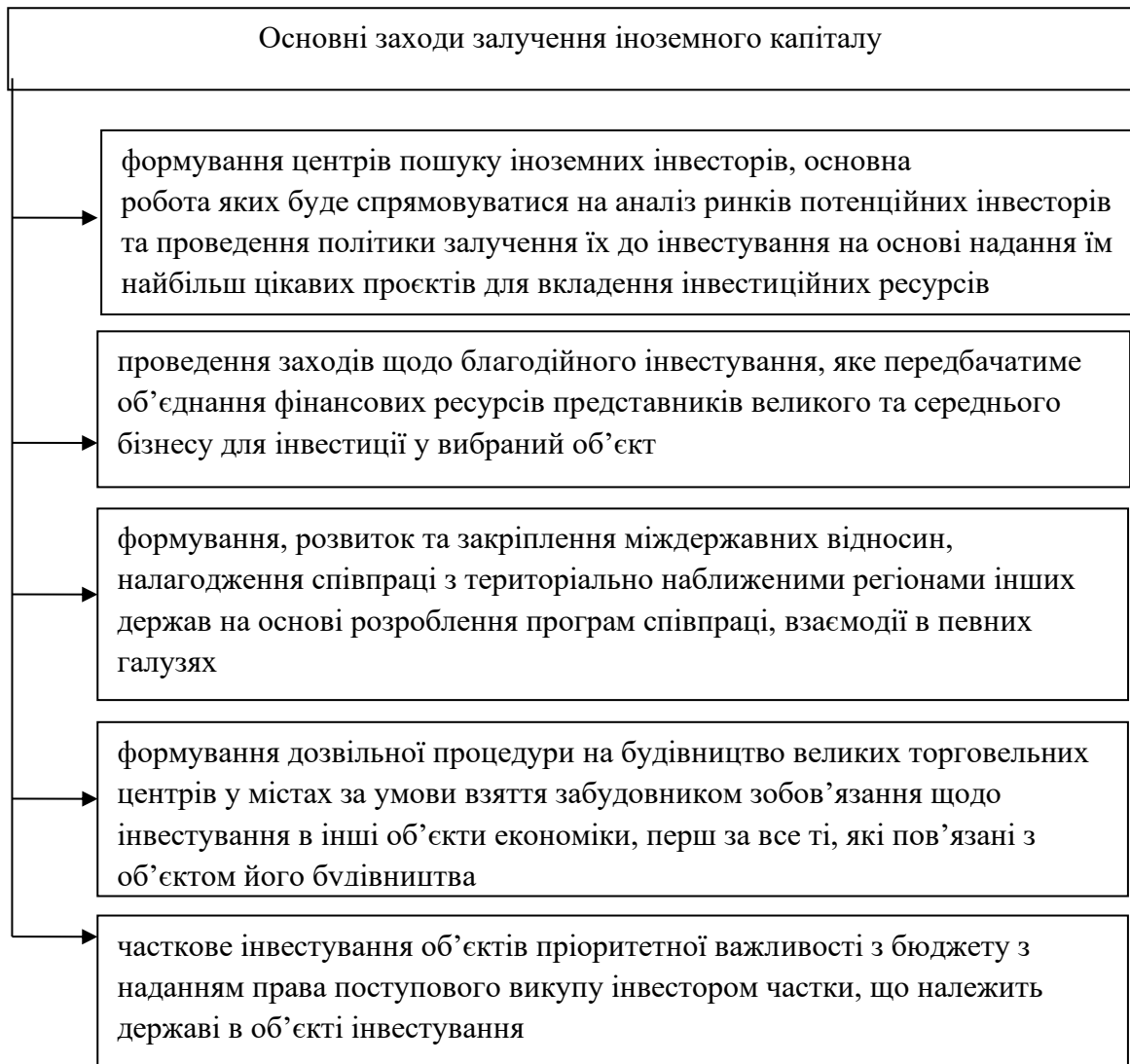

Рис.3.3. Основні заходи залучення іноземного капіталу

Джерело: побудовано автором

З урахуванням зазначеного вище вважаємо доцільним формування: інституцій, які розроблятимуть та проводитимуть експертизу проєктів підприємств з іноземними інвестиціями; банківських установ, які дадуть відповідні фінансові гарантії; страхових компаній, що будуть страхувати відповідні ризики під час реалізації інвестиційних проєктів; інформаційно-консалтингових компаній та інвестиційних фондів.

Отже, з метою активізації притоку іноземних інвестицій важливо здійснити наступні заходи: створити стабільне законодавство, створити сприятливий інвестиційний клімат, сприяти залученню прямого іноземного капіталу в сферу матеріального виробництва; створити сприятливі умови для

розвитку спільних підприємств; розробити та прийняти законодавчу базу стосовно страхування ризиків.

3.2. Вплив нормативно-правової бази на державне регулювання інвестиційної діяльності

Державне регулювання – один із найважливіших факторів, що призводять до виникнення умов, які стимулюють формування та розвиток системи ефективного управління інвестиційною діяльністю, як у виробничій, так і невиробничій сфері. Світовий досвід країн із розвинутою ринковою економікою свідчить, що у кризових ситуаціях роль держави зростає, а в умовах стабільності та поживлення – знижується, але при цьому ніколи не зводиться до нуля. Прерогатива держави – забезпечення належного правопорядку в країні та гарантій її національної безпеки, що у свою чергу, є основою для розвитку інвестиційної діяльності. Саме держава забезпечує умови для нормального розвитку економіки та інвестиційних процесів [24].

Можливість і реальність участі держави в інвестиційному процесі забезпечуються не тільки тим, що держава є великим власником і розпоряджається значною частиною ВВП та майном державних підприємств, а також тим, що в руках держави зосереджені правові важелі і структури, що реалізують її функції власника [24].

Результативність державного регулювання інвестиційної діяльності багато в чому залежить від двох умов: політичної стабільності в країні та високого рівня професіоналізму органів державної влади, відповідальних за проведення інвестиційної політики [37].

Державне регулювання інвестиційної діяльності на сучасному етапі в нашій державі ґрунтується на принципах вдосконалення законодавчих та нормативно-правових основ. Доцільно вказати, що правове забезпечення інвестування, регламентація та створення сприятливого інституційно-правового

механізму для суб'єктів інвестиційної діяльності є одними з найбільш дієвих інструментів її підтримки з боку держави.

Отже, побудова ефективної правової основи державного регулювання інвестиційної діяльності – це найбільш важлива функція держави, яка складається з розробки та прийняття відповідних законів та правил, за допомогою яких відбувається регулювання економічної діяльності. Законодавча база держави визначає принципи функціонування економіки, які мають бути дотримані всіма учасниками економічної діяльності.

Як вже було відзначено в теоретичному розділі даної роботи, правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні здійснюється шляхом прийняття законодавчих актів, указів Президента, нормативних актів Уряду (постанов, розпоряджень). Саме вони і визначають об'єкт та зміст регулювання інвестиційної діяльності.

Відповідно до ч.1 ст. 12 Закону України «Про інвестиційну діяльність», державне регулювання інвестиційної діяльності включає:

- 1) пряме управління інвестиціями;
- 2) регулювання умов інвестиційної діяльності;
- 3) контроль законності здійснення інвестиційної діяльності всіма учасниками та інвесторами [33].

Законодавча база, спрямована на непряме регулювання інвестиційної сфери, нині представлена вигляді податкового, бюджетного, митного, земельного і лісового кодексів, які містять окремі норми, що впливають інвестиційну діяльність.

Підпорядкування дій всіх суб'єктів інвестиційного процесу загальній меті держави, що виражає спрямованість соціально-економічного розвитку країни, служить засобом поєднання економічних інтересів учасників цього процесу, активізації їх інвестиційної діяльності. Тільки на основі єдиної мети можна забезпечити узгодження економічних інтересів всіх суб'єктів інвестиційного процесу, збільшити обсяг інвестицій при досягнутих можливостях економіки та підвищити ефективність їх використання. Вона передбачає не пряме втручання

держави у справи підприємств і підприємців, а координацію, сприяння, формування та спостереження за правилами бізнесу [24]

Таким чином, правова система забезпечує стабільність діяльності інвестора. Законодавство впливає не тільки на ступінь інвестиційного ризику, а й регулює можливості інвестування в ті чи інші сфери або галузі, порядок використання окремих факторів виробництва – складових інвестиційного потенціалу регіону.

На теперішньому етапі вже багато зроблено в напрямку вдосконалення законодавчого регулювання інвестиційної діяльності. Проте, про його досконалість говорити ще зарано. У діючому законодавстві ще існує значна кількість суперечностей, які заважають нормальному функціонуванню інвестиційного розвитку країни. Не в повній мірі виконано важливий принцип правового регулювання, а саме стабільність та надійність нормативно-правової бази, яка і є передумовою ефективного розвитку інвестиційної діяльності в Україні.

Особливо варто наголосити на тому, що Закон «Про інвестиційну діяльність» [33] було прийнято в 1991 році, відповідно до сучасних умов потрібно створити нове, ефективне інвестиційне законодавство, створити преференції для іноземних і національних інвесторів, щоб вони почали вкладати кошти в економіку Україну після звершення військових дій.

Вимагає свого вдосконалення створення зрозумілого спрощеного процесу розгляду питань, пов'язаних з інвестиційними спорами, а саме процесуального законодавства, щоб пришвидшити розгляд економічних спорів та запропонувати на рівні держави швидкий, чесний закон і гарантований розгляд цих питань.

Україна прагне стати повноцінним партнером ЄС, а це вимагає гармонізації законодавства, яке регулює економічні відносини, щоб воно відповідало міжнародним та європейським стандартам. Отже, з метою збільшення обсягів інвестування в Україну, потрібно забезпечити зрозумілу матеріальну складову, процесуальне законодавство і гарантії інвестицій.

Особливо важливо, в реаліях сьогодення, розробити та посилити зацікавленість банківських установ у збільшенні обсягів інвестування, насамперед шляхом довготермінового їх кредитування. Щоб забезпечити захист прав інвесторів необхідно продовжувати формування цілісного механізму функціонування ринку цінних паперів та підвищення ролі фондового ринку в розвитку інвестиційної діяльності.

Доцільно прискорити впровадження механізму посилення зацікавленості банківських установ у збільшенні обсягу інвестицій у реальний сектор економіки та впроваджувати гнучкий порядок встановлення вимог НБУ стосовно коштів, які спрямовуються банками на довготермінове кредитування інноваційних проектів [37].

Вимагає свого реформування і система надання дозволів, насамперед доцільно завершити інвентаризацію усіх документів дозвільного характеру, що видаються суб'єктам господарювання, узагальнити їх перелік та визначити недоцільні та непередбачувані законами України дозвільні документи, ініціювати законодавче визначення переліку видів діяльності, для яких доцільно отримувати дозволи.

Варто додати, що інвестиційна політика кожної країни повинна відповідати загальнонаціональним стратегічним інтересам та меті. Україна в даному аспекті не є винятком, стратегічним завданням нашої держави є економічне зростання та покращення добробуту її громадян засобами інвестиційного розвитку країни. А для його реалізації потрібно сформувати інституційне середовище, яке буде сприятливим до інвестиційних процесів, вдосконалити систему правового регулювання інвестиційної діяльності. Ці заходи нададуть можливість збільшити обсяги інвестиційних ресурсів за рахунок усіх джерел, забезпечать їх ефективне використання і визначать пріоритетні напрями та забезпечать ефективне використання інвестиційних коштів. З метою покращення інвестиційного клімату в Україні потрібно зробити все можливе, щоб зарубіжні інвестори не боялися вкладати кошти в економіку нашої країни.

3.3. Міжнародний досвід регулювання інвестиційної діяльності як ефективний напрям вдосконалення її державного регулювання

Аналіз літературних джерел дозволив встановити, що найбільш вживаними інструментами інвестиційної політики держав в іноземних країнах є використання податкових пільг, до яких належать податковий кредит, податкові знижки та податкові субсидії. При цьому в розвинених державах форми встановлених податкових інвестиційних пільг кожного разу погоджуються з конкретними економічними умовами та завданнями промислової політики даних країн. В той же час, в країнах, що розвиваються, головним виступає готовність іноземних інвесторів до капіталовкладень, на основі чого встановлюються податкові пільги для конкретних інвесторів.

Однак, в переважній кількості країн світу до одного з найбільш дієвих методичних підходів, яких відрізняється високою ефективністю і результативністю, відноситься програмно-цільове управління інвестиційною діяльністю [46].

Також, ефективним інструментом інвестиційної політики держави є державне інвестиційне замовлення, яке використовують з метою реалізації соціальних проектів або для підтримки окремих галузей у кризовий період. При цьому у країнах, що розвиваються, в ролі головних виступають адміністративні важелі інвестиційної політики, які передбачають пряме втручання держави у інвестиційний процес, встановлення заборони на види діяльності, частки участі іноземного інвестора, ліцензування діяльності в окремих галузях народного господарства використання природних ресурсів.

Загалом, в світі наявна значна кількість моделей залучення іноземних інвестицій, найбільш поширеними з яких вважається американська, азійська та модель європейських країн. Зокрема, американська модель залучення іноземних інвестицій передбачає активне використання податкових інструментів з метою регулювання інвестиційних процесів, а також заходів, спрямованих на стабілізацію за допомогою ринкових інструментів цін та

відсоткових ставок. В зазначеній моделі держава створює умови задля ефективного формування інвестиційних ресурсів, які засобами розвинутого фондового ринку розподіляються між приватними інвесторами.

Відносно податкового регулювання іноземного інвестування, то його можна охарактеризувати наступними моментами [46]:

- відбувається заохочування урядом іноземних інвесторів до створення стратегічних альянсів з американськими компаніями в найбільш стратегічно важливих галузях економіки;

- надаються міжнародним інвесторам рівні із національними виробниками умови стосовно створення, реєстрації і діяльності компаній, сплати податків тощо; відсутність обмежень на репатріацію капіталів та прибутків за кордон, в окремих випадках іноземним інвесторам надається більш пільговий режим оподаткування та кредитування, а найбільш значимим є те, що в країні діють гарантії від експропріації;

- відбувається державна підтримка галузей економіки, які залучають іноземні інвестиції засобами надання податкових пільг і преференцій;

- іноземні інвестиції стимулюються кожним окремим штатом самостійно; також на рівні окремих штатів відбувається реалізація інвестиційних програм, проте під контролем зі сторони місцевих агентств з економічного розвитку.

Згідно з американською моделлю стимулювання іноземних інвестицій, їх правове регулювання відбувається в межах законодавства про зовнішньоекономічну діяльність (Комплексний закон про торгівлю та конкуренцію) і антитрестового законодавства [46].

Зокрема, право США встановлює обмеження, яким не дозволяється купувати активи іноземними особами у галузях комерційної авіації, телекомунікацій, паливно-енергетичного комплексу, банківського сектору тощо. Проте, найбільш значимі обмеження діють у секторі ядерної енергетики та морському судноплавстві. Зазначені обмеження стосовно іноземного інвестування полягають у встановленні граничних часток іноземних інвесторів у статутному капіталі зазначених організацій.

Доцільно відзначити, що ефективне стимулювання іноземних інвестицій відбувається на рівні штатів, вони навіть конкурують між собою за створення найбільш сприятливих умов для іноземних інвесторів. До основних заходів такого типу відносяться: звільнення іноземних інвесторів від місцевих податків на нерухомість, податку на прибуток, який спрямовується на капіталовкладення. Крім того, пропонується фінансове сприяння у формі кредитів за нижчими відсотковими ставками, навчання персоналу.

Азіатська модель залучення іноземних інвестицій має інтегративний характер та за основними елементами схожа на американську та європейську модель регулювання. Її можна охарактеризувати наступним [26]:

- помірним рівнем податкового тягаря (не більше 30%);
- високою часткою прямих та низькою часткою непрямих податкових надходжень;
- найвищою серед розвинених держав часткою прибуткових податків (до 50%);
- стабільно високим рівнем податків на прибуток корпорацій (40%);
- помітною роллю податкових пільг у підвищенні ефективності економіки і досягненні цілей економічної політики;
- низьким рівнем ПДВ для іноземних інвесторів – 3%;
- високим рівнем податків на власність (15,8%);
- централізованим збором податків.

Азіатська модель державної політики залучення іноземних інвестицій побудована на тісному взаємозв'язку між державою і приватними інвесторами.

І насамкінець, розглянемо європейську модель стимулювання іноземних інвестицій. В усіх країнах ЄС сформувалися своєрідні «податкові стандарти», наприклад: податкове навантаження не має перевищувати 45% ВВП; пропорційний розподіл частки прямих, непрямих та соціальних податків у загальній системі податкових надходжень; контроль податкової конкуренції в ЄС через Кодекс про оподаткування [26].

В той же час, зважаючи на критерії ступеня впливу податкового механізму на процеси іноземного інвестування, розрізняють групи країн. Наприклад, інвестиційна політика Німеччини та південно-скандинавських країн ЄС характеризуються, з однієї сторони, значною кількістю податкових ставок, а з іншої – домінуючою роллю держави у функціях перерозподілу та соціальних функціях. Відповідно, відбувається значна складність процесів податкової гармонізації даної групи країн з європейськими стандартами, тобто їх системи оподаткування можна оцінити як менш пристосовані до інтеграції, а також для приваблення іноземних інвесторів.

Отже, зважаючи на прагнення України стати повноцінним партнером ЄС, для неї найбільш доцільним буде орієнтація на європейську модель залучення іноземних інвестицій.

Таким чином, розглянувши міжнародний досвід залучення іноземних інвестицій та українські реалії, пропонуємо наступні заходи активізації інвестиційної активності:

- продовжувати інституційні реформи з метою посилення захисту прав інвесторів, удосконалювати антимонопольне законодавство та посилити інституційну спроможність АМКУ;

- продовжувати створювати сприятливе податкове середовище для інвестування (прискорена амортизація основних виробничих фондів, скорочення податкового навантаження на нерозподілений прибуток тощо);

- врегулювати податкові відносини та протидіяти ухилянню від сплати податків;

- розвивати інструменти підтримки експорту;

- здійснювати гармонізація законодавства до країн ЄС;

- скорочувати кількість контролюючих органів та дозвільних документів.

З боку розвитку внутрішнього ринку:

- оновлювати економічну інфраструктуру;

- продовжувати вносити в реєстр інвестиційні проекти, які реалізуються на засадах державно-приватного партнерства;

- спростити процедури створення індустріальних парків із доступом до землі, інфраструктури та державних сервісів;
- створювати вільні економічні зони та території пріоритетного розвитку;
- підтримувати реалізацію інноваційних проектів у промисловості;
- стимулювати аграрне виробництво продукції високої вартості шляхом залучення інвестицій у сільське господарство та харчову промисловість;
- збільшувати інвестиційну складову у витратах державного і місцевих бюджетів ;
- удосконалювати вимоги та процедури до відбору державних інвестиційних проектів;
- залучати інвестиції на умовах угод про розподіл продукції.

Отже, зазначені заходи принесуть свої результати лише після закінчення військових дій на території України, оскільки наразі інвестори ще не готові вклади кошти в її економіку, внаслідок значних ризиків. Проте їх необхідно впроваджувати вже зараз, щоб мати можливості швидкого післявоєнного відновлення.

Висновки до розділу 3

Проведений аналіз ефективності державного регулювання інвестиційної діяльності надав змогу зробити наступні висновки.

1. До основних перешкод та ризиків в інвестиційній сфері належать: слабкість державних інститутів, що призводить до недостатнього захисту прав інвесторів, порушення принципів ринкової конкуренції та підвищення корупційних ризиків; нерозвиненість внутрішнього ринку, що знижує зацікавленість інвесторів у розвитку бізнесу на території України; недостатньо ефективне використання потенціалу банківської системи для забезпечення фінансової підтримки реального сектору; нерозвиненість вітчизняного фондового ринку.

2. Було встановлено, що пріоритетними моментами у покращенні інвестиційного клімату країни у політиці держави повинна стати стабільність внутрішньополітичної ситуації, євроінтеграційні процеси і прискорення реформ.

3. Правове забезпечення інвестування, регламентація та створення сприятливого інституційно-правового механізму для суб'єктів інвестиційної діяльності є одними з найбільш дієвих інструментів її підтримки з боку держави. З метою збільшення обсягів інвестування в Україну, потрібно забезпечити зрозумілу матеріальну складову, процесуальне законодавство і гарантії інвестицій.

4. Рекомендовані наступні заходи залучення іноземного капіталу: формування центрів пошуку іноземних інвесторів, благодійне інвестування - об'єднання фінансових ресурсів представників великого та середнього бізнесу для інвестиції у вибраний об'єкт; розвиток міждержавних відносин, налагодження співпраці з територіально наближеними регіонами інших держав на основі взаємодії в певних галузях; часткове інвестування об'єктів пріоритетної важливості з бюджету з наданням права поступового викупу інвестором частки, що належить державі в об'єкті інвестування; формування дозвільної процедури на будівництво великих торговельних центрів у містах за умови взяття забудовником зобов'язання щодо інвестування в інші об'єкти економіки.

5. З метою активізації притоку іноземних інвестицій важливо здійснити наступні заходи: створити стабільне законодавство, створити сприятливий інвестиційний клімат, сприяти залученню прямого іноземного капіталу в сферу матеріального виробництва; створити сприятливі умови для розвитку спільних підприємств; розробити та прийняти законодавчу базу стосовно страхування ризиків.

6. Аналіз літературних джерел дозволив встановити, що найбільш вживаними інструментами інвестиційної політики держав в іноземних країнах є використання податкових пільг, до яких належать податковий кредит,

податкові знижки та податкові субсидії. Встановлено, що для України найбільш доцільною буде орієнтація на європейську модель залучення іноземних інвестицій.

7. Розглянувши міжнародний досвід залучення іноземних інвестицій та українські реалії, були запропоновані наступні заходи активізації інвестиційної активності: продовжувати інституційні реформи; продовжувати створювати сприятливе податкове середовище для інвестування; врегулювати податкові відносини та протидіяти ухилянню від сплати податків; розвивати інструменти підтримки експорту; здійснювати гармонізацію законодавства до країн ЄС; скорочувати кількість контролюючих органів та дозвільних документів.

З боку розвитку внутрішнього ринку: оновлювати економічну інфраструктуру; продовжувати вносити в реєстр інвестиційні проекти, які реалізуються на засадах державно-приватного партнерства; спростити процедури створення індустріальних парків; створювати вільні економічні зони та території пріоритетного розвитку; підтримувати реалізацію інноваційних проектів у промисловості; стимулювати аграрне виробництво продукції високої вартості шляхом залучення інвестицій у сільське господарство та харчову промисловість; збільшувати інвестиційну складову у витратах державного і місцевих бюджетів; удосконалювати вимоги та процедури до відбору державних інвестиційних проектів; залучати інвестиції на умовах угод про розподіл продукції.

Зазначені заходи принесуть свої результати лише після закінчення військових дій на території України, проте їх необхідно впроваджувати вже зараз, щоб мати можливість швидкого післявоєнного відновлення.

ВИСНОВКИ

Аналіз державного регулювання інвестиційної діяльності надав змогу зробити наступні висновки.

1. Було визначено, що в широкому розумінні інвестиціями є вкладенням капіталу з метою його збільшення в майбутньому; у вузькому значенні, інвестиціями є довгострокові вкладення капіталу в підприємства різних галузей будь-то українські чи закордонні, загалом у підприємництво, інноваційні проекти, різноманітні програми. В свою чергу, інвестиційна діяльність – це діяльність із вкладення інвестицій та сукупність практичних дій стосовно їх реалізації.

Встановлено, що інвестиції є основним інструментом формування мікроекономічних і макроекономічних пропорцій, що визначає темп економічного зростання.

Наявність належного обсягу інвестицій у життєво важливі галузі економіки є запорукою ефективного їх розвитку і підвищення інвестиційної привабливості, яка є узагальненою характеристикою та показує усі переваги і недоліки для інвестора в об'єкті інвестування, внаслідок вивчення яких формується рівень інвестиційної привабливості галузей та економіки в цілому. Це сукупність інвестиційно-перспективних ознак об'єкта інвестиційної діяльності (держави, регіону галузі, підприємства), які базуються на аналітичних та прогнозних даних, що показують рівень ризику і доходності від здійснення інвестицій.

2. З метою оцінки інвестиційної привабливості окремих груп та класів певної галузі використовуються наступні показники: оцінка середньогалузевої рентабельності діяльності підприємств; оцінка рівня перспективності розвитку галузі; рівень галузевих інвестиційних ризиків.

До основних методів визначення ефективності інвестиційної діяльності відносяться: статистичні ті динамічні. Порівняння різних інвестиційних проектів (чи варіантів проекту) в тій чи іншій галузі і вибір кращого з них

потрібно робити з використанням різних показників, до яких відносяться: чиста наведена вартість; термін окупності; коефіцієнт прибутковості проекту; внутрішня норма прибутковості.

3. З'ясовано, що державне регулювання інвестиційної діяльності – це врегульована норма права виконавча і розпорядча діяльність відповідних органів державної влади щодо ефективного залучення та раціонального використання інвестицій з метою економічного зростання і підвищення рівня життя населення. Організаційно-економічний механізм регулювання інвестиційної діяльності складається з методів, інструментів та важелів регулювання.

4. Галузева структура національної економіки – це сукупність галузей, тобто однорідних господарських одиниць з особливими умовами функціонування: промисловість, будівництво, сільське господарство, торгівля, управління. Аналіз надходження капітальних інвестицій в галузі економіки України показав їх нерівномірність, найбільша кількість інвестицій та найбільший їх приріст відбувається в галузі охорони здоров'я, мистецтва, професійної та наукової діяльності; промисловості.

Встановлено, що обсяг капітальних інвестицій в виробництво харчових продуктів в 2021 році у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів скоротилися на 11,67%; інвестиції у виробництво харчових продуктів скоротилися на 21,92%, у виробництво напоїв та тютюнових виробів навпаки зросли на 33,42% та 110,19% відповідно. 75,05% капітальних інвестицій спрямовуються у виробництво харчових продуктів; 19,07% – у виробництво напоїв; 5,88% – у виробництво тютюнових виробів.

5. В свою чергу, іноземні інвестиції спрямовуються у найбільш розвинені та привабливі сфери економічної діяльності: переробна промисловість, галузь добувної промисловості та розробки, оптова та роздрібна торгівля; галузь фінансової та страхової діяльності; галузь постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; транспорт, складське господарство.

Аналіз наявної статистичної інформації надав змогу зробити висновок про відсутність чіткої тенденції у зміні показників залучення іноземних інвестицій в економіку України. За даними НБУ обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України станом на 31.12.2021 склав 64163,2 млн.дол. Найбільшу частку серед країн-інвесторів займають Нідерланди, Кіпр, Швейцарія та Німеччина.

Основними чинниками, які стримують вкладення іноземних інвестицій в економіку нашої країни є високий рівень корупції, недовіра до судової системи, монополізація ринку та великий відсоток захоплення влади олігархами, нестабільність валюти, військові дії.

6. З'ясовано, що державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні реалізується на мікро (рівні підприємств), мезо (рівень галузі та об'єднань) і макрорівні. На рівні держави регулювання інвестиційної діяльності представлено діяльністю усіх органів законодавчої, виконавчої і судової гілок влади; на рівні регіонів державне регулювання інвестиційної діяльності сформовано органами виконавчої влади на місцях, кожний з яких має власні повноваження для здійснення впливу на інвестиційні процеси в регіоні.

Держава впливає на інвестиційний процес методами прямого регулювання; методами непрямого регулювання.

7. Проведений аналіз ефективності державного регулювання інвестиційної діяльності надав змогу зробити наступні висновки.

До основних перешкод та ризиків в інвестиційній сфері належать: слабкість державних інститутів, що призводить до недостатнього захисту прав інвесторів, порушення принципів ринкової конкуренції та підвищення корупційних ризиків; нерозвиненість внутрішнього ринку, що знижує зацікавленість інвесторів у розвитку бізнесу на території України; недостатньо ефективне використання потенціалу банківської системи для забезпечення фінансової підтримки реального сектору; нерозвиненість вітчизняного фондового ринку.

Було встановлено, що пріоритетними моментами у покращенні інвестиційного клімату країни у політиці держави повинна стати стабільність внутрішньополітичної ситуації, євроінтеграційні процеси і прискорення реформ.

8. Правове забезпечення інвестування, регламентація та створення сприятливого інституційно-правового механізму для суб'єктів інвестиційної діяльності є одними з найбільш дієвих інструментів її підтримки з боку держави. З метою активізації притоку іноземних інвестицій важливо здійснити наступні заходи: створити стабільне законодавство, створити сприятливий інвестиційний клімат, сприяти залученню прямого іноземного капіталу в сферу матеріального виробництва; створити сприятливі умови для розвитку спільних підприємств; розробити та прийняти законодавчу базу стосовно страхування ризиків.

9. Аналіз літературних джерел дозволив встановити, що найбільш вживаними інструментами інвестиційної політики держав в іноземних країнах є використання податкових пільг, до яких належать податковий кредит, податкові знижки та податкові субсидії. Встановлено, що для України найбільш доцільною буде орієнтація на європейську модель залучення іноземних інвестицій.

Розглянувши міжнародний досвід залучення іноземних інвестицій та українські реалії, були запропоновані наступні заходи активізації інвестиційної активності: продовжувати інституційні реформи; продовжувати створювати сприятливе податкове середовище для інвестування; врегулювати податкові відносини та протидіяти ухилянню від сплати податків; розвивати інструменти підтримки експорту; здійснювати гармонізацію законодавства до країн ЄС; скорочувати кількість контролюючих органів та дозвільних документів.

З боку розвитку внутрішнього ринку: оновлювати економічну інфраструктуру; продовжувати вносити в реєстр інвестиційні проєкти, які реалізуються на засадах державно-приватного партнерства; спростити процедури створення індустриальних парків; створювати вільні економічні зони

та території пріоритетного розвитку; підтримувати реалізацію інноваційних проектів у промисловості; стимулювати аграрне виробництво продукції високої вартості шляхом залучення інвестицій у сільське господарство та харчову промисловість; збільшувати інвестиційну складову у витратах державного і місцевих бюджетів; удосконалювати вимоги та процедури до відбору державних інвестиційних проектів; залучати інвестиції на умовах угод про розподіл продукції.

Зазначені заходи принесуть свої результати лише після закінчення військових дій на території України, проте їх необхідно впроваджувати вже зараз, щоб мати можливість швидкого післявоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк І. А. Інвестиційний менеджмент: підр. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2021. 448 с.
2. Бланк І.А. Управління інвестиціями підприємства: підручник. К.: Ніка-Центр, 2017. 480 с.
3. Борщ Л.М. Інвестування: теорія та практика: навч. посібн. Вид. 4-те, перероб. та доп. К. : Знання, 2020. 685 с.
4. Войнаренко М.П., Єпіфанова І.Ю. Управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств: монографія. Вінниця : ВНТУ, 2011. 188 с.
5. Габель А. О. Аналіз тенденцій розвитку харчової промисловості. Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім.С. Кузнеця № 1, 2022. С.9-12.
6. Грідасов В.М. Інвестування : навч. посібн. К. : Центр навч. літ-ри, 2020. 164 с.
7. Гетьман О.О. Економіка підприємства: навч. посіб.К.: Центр учбової літератури, 2021. 488 с.
8. Гук О. В., Шендерівська Л. П., Мохонько Г. А. Інвестування інноваційної діяльності: начальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.
9. Гудзь О.Є., Стецюк П.А. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. 223 с.
10. Дані статистики зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення 14.03.2023).
11. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 14.03.2023).

12. Дослідження та аналітика. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytyka> (дата звернення 14.03.2023).
13. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності: підручник. К.: Знання, 2020. 360 с.
14. Державне регулювання інвестиційної діяльності: навч. посібник укл. М.А. Слатвінський. Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. 198 с.
15. Державна підтримка інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні. URL: https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022-08-10-Guide-1116_2022_UKR.pdf (дата звернення 11.04.2023)
16. Денисенко М.П., Шапошнікова О.М., Будякова О.Ю. Економічні заходи державного управління щодо залучення інвестицій. Науковий вісник: Державне управління. 2020. № 1(3). С. 53-65.
17. Дзюрах Ю.М. Державне регулювання інвестицій у сільському господарстві: зарубіжний досвід та можливості його імплементації в Україні. Ефективність державного управління. 2019. Вип. 1. С. 220-231.
18. Дідур К.М. Сутність, класифікація й структура інвестиційної та інноваційної діяльності. Економічна наука. 2022. №9-10. С31-37.
19. Дмитренко А.В. Роль іноземного інвестування як засіб забезпечення стійкого і стабільного економічного зростання в Україні. Modern directions of scientific research development : proceedings of the 11th International scientific and practical conference. Chicago : VoScience Publisher, 2022. P. 21-27.
20. Індекс інвестиційної привабливості України сягнув 10-річного мінімуму. URL: <https://finclub.net/ua/news/indeks-investytsiinoi-pryvablyvosti-ukrainy-siahnuv-10richnoho-minimumu.html> (дата звернення: 23.01.2023).
21. Інвестиційна активність підприємств з виробництва продукції з високою доданою вартістю в умовах обмежених ринків: парадигма та механізми забезпечення: монографія за ред. Н.Ю. Брюховецька, І.П. Булеєв та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019. 388 с

22. Карпова Д.Д. Інвестиційна привабливість галузей національного господарства України. Фінанси, банківська система та страхування : стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці України: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. 02-03 березня 2020 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2020. С.117-119.
23. Капітальні інвестиції в економіку України: як змінювався приріст у 2016-2020 роках. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/05/infografika/ekonomika/kapitalni-investyciyi-ekonomiku-ukrayiny-yak-zminyuvavsya-pryrist-2016-2020-rokax> (дата звернення 14.03.2023).
24. Корнєєва Ю.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності. Вид-во: Центр навчальної літератури. 2020. 620 с.
25. Кравченко І.Й. Статистичний аналіз інвестицій в харчову промисловість України та механізми їх стимулювання за умов сучасної продовольчої кризи. Економіка та держава. № 5. 2022. С.115-120.
26. Касянок К.Г. Міжнародний досвід залучення прямих іноземних інвестицій в умовах фінансових дисбалансів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 18(2). С. 38-44.
27. Легкоступ І.І. Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні. Економіка та суспільство. 2022. №46. С.1.-10.
28. Левицький В. Нормативно-правове забезпечення інноваційної та інвестиційної діяльності промислових підприємств України. Соціально-економічні проблеми і держава. 2022. Вип. 2 (27). С. 25-34.
29. Масивні інвестиції буде спрямовано в Україну для відновлення після війни. Interfax-Україна. 2022. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/investments/821588.html> (дата звернення: 14.03.2023).
30. Марусяк Н. Л. Роль прямих іноземних інвестицій в діяльності національних підприємств. Економіка та суспільство. 2022. №38.

- file:///C:/Users/Acer/Downloads/1303-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1256-1-10-20220607.pdf (дата звернення: 14.03.2023).
31. Мельницька Ю. За сім років в Україну зайшло \$38 мільярдів іноземного капіталу. Investory news. 2022. URL: <https://investory.news/za-sim-rokiv-v-ukrainu-zajshlo-38-milyardiv-inozemnogo-kapitalu> (дата звернення: 14.03.2023).
32. Мунька С.С. Оцінка інвестиційної привабливості пріоритетних галузей економіки України. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. № 1. С. 28–35
33. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 07.12.2022)
34. Податковий кодекс України Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>(дата звернення 07.12.2022)
35. Правове забезпечення адаптації інвестиційної моделі розвитку економіки України та ринків фінансових послуг до права Європейського Союзу : монографія. за ред. С. В. Глібка, Н. М. Внукової, О. О. Дмитрик. Харків : Право, 2017. 400 с.
36. Перегуда Р.В., Стасюк Ю.М. Інвестиційна привабливість підприємств харчової промисловості України. Економіка і суспільство. 2018. Вип. № 17. С. 314-321.
37. Подольчак Н.Ю. Державне регулювання та розвиток інвестиційної діяльності в сільському господарстві : монографія. Львів : Растр-7, 2021. 230 с.
38. Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки: Розпорядження КМУ від 14 серпня 2013 р. № 843-р. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80> (дата звернення 14.03.2023)
39. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення 11.04.2023)
40. Про утворення Офісу із залучення та підтримки інвестицій: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовт. 2016 р. № 740 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2018-%D1%80#Text> (дата звернення 14.03.2023)
41. Руцишин М.О. Сучасний стан інвестицій в харчовій промисловості України. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених "Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді" 28 жовтня 2022 року; наук. кер. Маланюк І. Р. Харків: ДБТУ, 2022. С. 289-290.
42. Сазонець І.Л., Федорова В.А. Інвестування: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 312 с.
43. Теоретичні засади правового регулювання інвестування інноваційного розвитку в Україні: монографія/ за ред. Р. П. Бойчука. Х. : Право, 2014. 480 с.
44. Федоренко В.Г. Інвестознавство: Підручник. 3-тє вид., допов. К.: МАУП, 2020. 480 с.
45. Філатова О.М. Інвестиційне забезпечення розвитку харчової промисловості в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством" : захищена 29.09.22. Одеса : ОНТУ, 2022. 22 с.
46. Філатова О.М. Закордонний досвід застосування інвестиційних стимулів розвитку харчової галузі. Держава та регіони. 2020. №1. С.94-98
47. Череп А.В. Інвестознавство: Навч. посібник. К.: Кондор, 2020. 398 с.

- 48.Череп А.В. Аналіз інвестиційних проєктів: практикум. Київ : Кондор, 2017. 260 с.
- 49.Черевко О. В. Науково-методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності регіонів України. Вісник Черкаського університету. «Серія Економічні науки». 2017. № 2(2). С. 91–96.
- 50.Чорна М.В., Глухова С.В. Формування ефективної інвестиційної політики підприємства : монографія. Харків : ФОП Шейніна О.В., 2010. 210 с.
- 51.Щодо стану інвестиційних процесів в економіці України та шляхів їх активізації.URL:https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/503439_shchodo_stanu_investitsiynih_protsesiv.html(дата звернення 11.04.2023)
- 52.Advantage Ukraine.URL: <https://advantageukraine.com> (дата звернення 11.04.2023)
- 53.Levytskyi V., Radynskiy S., Dyachun O. Regulatory and legal provision of innovative and investment activities of the Ukraine's industrial enterprises. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal). 2022. Vol. 27, №2, pp. 25-34.
- 54.Методичні рекомендації до виконання випускної кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня “бакалавр” спеціальності 292 “Міжнародні економічні відносини” освітньо-професійної програми “Міжнародна економіка” денної форми навчання [Електронний ресурс] / уклад. Гуткевич С.О., Каїра Л.Г. – К.: НУХТ, 2021. – 41 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності

		2017	2018	2019	2020	2021
Усього		448461,5	578726,4	623978,9	508217,0	673899,3
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	A	64243,3	66104,1	59129,5	50679,7	69950,3
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	01	63400,7	65059,4	58555,4	50189,4	67992,6
Лісове господарство та лісозаготівлі	02	768,9	980,3	548,7	460,1	1413,2
Рибне господарство	03	73,7	64,4	25,4	30,2	544,5
Промисловість	B+C+D+E	143300,0	199896,0	254196,2	180537,4	242922,9
Будівництво	F	52176,2	55993,9	62346,6	39614,9	55724,6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	33664,8	51817,6	44173,7	41684,8	58785,1
Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт	45	2825,7	3103,0	3466,9	3628,1	4092,9
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	46	22096,9	28840,1	22427,8	18074,9	23004,1
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	47	8742,2	19874,5	18279,0	19981,8	31688,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	37943,5	50078,3	43792,8	34884,6	43944,6
Наземний і трубопровідний транспорт	49	22245,7	31005,7	24569,7	20208,3	27941,6
Водний транспорт	50	253,7	198,2	252,4	325,6	232,1
Авіаційний транспорт	51	1302,5	1527,7	1767,9	856,2	1598,0
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	52	13757,7	16962,7	17143,5	12967,1	13014,0

Поштова та кур'єрська діяльність	53	383,9	384,0	59,3	527,4	1158,9
Тимчасове розміщування й організація харчування	I	2133,5	2675,1	2832,2	1951,2	2690,2
Тимчасове розміщування	55	1380,0	1473,0	982,9	839,9	953,8
Діяльність із забезпечення стравами та напоями	56	753,5	1202,1	1849,3	1111,3	1736,4
Інформація та телекомунікації	J	18395,2	29884,9	21063,4	22381,6	23858,6
Видавнича діяльність, радіомовлення, телебачення	58-60	3567,8	4744,6	5766,4	5193,7	6186,2
Телекомунікації (електрозв'язок)	61	12776,8	21317,8	11734,4	14296,7	13126,3
Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг	62, 63	2050,6	3822,5	3562,6	2891,2	4546,1
Фінансова та страхова діяльність	K	8055,3	10652,3	11246,3	11979,3	10100,5
Операції з нерухомим майном	L	22505,6	27556,8	28147,2	19940,1	30668,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	7965,3	10798,2	11912,4	11823,6	17125,9
Діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження	69-71	5562,1	7751,7	8301,6	8470,3	13145,9
Наукові дослідження та розробки	72	1110,2	1511,4	2057,6	2076,2	2629,9
Інша професійна, наукова та технічна діяльність	73-75	1293,0	1535,2	1553,2	1277,1	1350,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	12747,3	11837,8	11741,1	8623,8	13162,6
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	O	32843,9	44597,8	54305,5	62303,6	73982,9
Освіта	P	3492,5	4460,0	4788,7	3740,2	3866,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	6708,3	8138,8	9484,6	14835,6	21779,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	1649,2	3663,2	4146,2	2772,8	4423,1
Надання інших видів послуг	S	637,6	571,6	672,5	463,8	913,6